

RIIGIKOGU

2. istungjärk. **Protokoll nr. 22 (4).**

1921. a.

Sisu: 1. Juhataja teadaanne Riigikogust tagasiastunud Riigikogu liigete kohta. — 2. Teadaanne Prantsuse saadikutekoja poolt saadetud seaduste materjaalide kohta. — 3. Päewakorra täiendamiseks. — 4. Tähtaja määramine rahaasjanduse komisjonile õpetajate palgaseaduse läbiwaatamiseks. — 5. Seaduseelnõu Narwa hüdro-elektrijaama projekteerimise büroo asutamise kohta — Wabariigi Walitsuse ettepanek. — 6. Seaduseelnõu ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 6. septembril 1920. a. wastuwõetud ajutise seaduse politseilise karistamise kohta üksikute seaduste ja sunduslikkude määruste rikkumise eest („Riigi Teataja“ nr. 147/148) tühjaks tunnistamise üle, — rkl. J. Kesküll'i, W. Linnamägi ja J. Eigo ettepanek. — 7. Seadus Eesti-Wene raudtee-konventsiooni kinnitamise kohta — III lugemisel. — 8. Seadus mõnede muudatuste kohta ärimaksu-seaduses — III lug. — 9. Seadus ajutise walitsuse poolt 28. II. 19. a. wastuwõetud esimese täiendawa määruse mõisade korratu majapidamise ja laastamise asjus („R. Teataja“ nr. 15 1919. a.) täiendamise kohta III — lug. — 10. Seadus wabriku ja käsitööstuse seaduse (S. K. XI. k. 2 j. 1913. a. wäljaanne) IV — VI peatükkide (ülesleiduste, kaubamärkide, mustrite ja mudelite kaitseseadused) ja maksuseaduse (S. K. V. k. 1904. a. wäljaanne) § 368 muutmise kohta — II lug. 11. Riigikogu kodukord — II lugemisel. — 12. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja määramine.

Riigikogu koosolek 12. aprillil 1921. a. kell 5 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 84 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab esimees O. Strandman, wahepeal abiesimees K. Wirma.

Sekretääri kohal abisekretääri W. Pezold.

Walitsuse lauas: sõjaminister J. Soots, kohtuminister J. Reichman.

1. Teadaanne Riigikogust tagasiastunud Rk. liigete kohta.

Juhataja O. Strandman: Kõige pealt on minul Riigikogule teatada, et rkl. P. Leis on tagasi astunud ja tema asemele Riigikogu koosolekule ilmuniseks on kutse saadetud järgmisele sama rühma kandidaadile hra Karl Ipsberg'ile. Siis on weel tagasi astunud rkl. J. Kiirats ning tema asemele on kutsutud järgmine kandidaat Jaan Saul.

2. Teadaanne Prants. saadik. poolt saadet. materj. kohta.

Peale selle on mul Riigikogule teatada, et Prantsuse saadikutekoja esimees Riigikogule oma saadikutekoja töömaterjaali on saatnud; see on riigi raamatukogusse ära antud, kus ta Riigikogu liigetele kättesaadaw on.

3. Päewakorra täiendamine.

Tänase koosoleku päewakord on Riigikogu liigetele kätte saadetud. Kas tehakse ettepanekuid päewakorra muutmise ja täiendamise kohta?

Rkl. J. Annusson (töer.): Teen ettepaneku tänast päewakorda täiendada punktiga: tähtaja määramine rahaasjanduse komisjonile õpetajate palgaseaduse läbiwaatamise asjus.

Rkl. J. Allikso (kom.): Ma teen ettepaneku seaduseelnõu kongresside ja konwerentside wabaduse kohta tänasesse päewakorda wõtta ja rutuliseks tunnistada. Selle ettepaneku põhjendamiseks....

Juhataja O. Strandman: Palun wabandage silmapilguks, hra Allikso, meie kodukorra § 29 põhjal peab iga päewakorda wõetaw seaduseelnõu vähemalt 24 tundi enne koosolekut Riigikogu ja walitsusliigetele olema kätte saadetud; see on kodukorra määrus, mida siin pole täidetud, sest see seaduseelnõu on just enne koosoleku algust Riigikogu liigetele laiali laotatud. Sellepärast ei saa seda täna päewakorda wõtta. Teisi ettepanekuid ei ole tehtud päewakorra täiendamiseks ja järjekorra muutmiseks peale hra J. Annusson'i ettepaneku päewakorda wõtta tähtaja määramine rahaasjanduse komisjonile õpetajate palgaseaduse läbiwaatamiseks. Palun neid, kes selle ettepaneku päewakorda wõtmise poolt on, käed üles tõsta. Kes wastu? Wastu ei ole keegi. Sellelega on see ettepanek wastu wõetud.

Kas tehakse ettepanekuid missuguses järjekorras seda küsimust arutusele wõtta?

Rkl. J. Annusson (töer.): Teen ettepaneku seda küsimust esimeseks päewakorra-punktiks wõtta.

Juhataja O. Strandman: On ettepanek tehtud seda küsimust esimeseks

päewakorra-punktiks wõtta. (Wahelhüüe: Wiimaseks!) On weel ettepanek tehtud seda wiimaseks päewakorra-punktiks wõtta. — Kes on selle poolt, et seda esimeseks päewakorra-punktiks wõtta? Kes on wastu? Kes on selle poolt, et seda wiimaseks päewakorra-punktiks wõtta? Selle poolt on kaks häält; nii on nähtaw enamus selle poolt, et rkl. J. Annussoni ettepanek esimeseks päewakorra-punktiks wõetaks. Riigikogu läheb päewakorra juure.

4. Tähtaja määramine rahaasjand. komisjonile õpetajate palgasead. läbiwaatamiseks.

Rkl. J. Annusson: Austatud rahwasaadikud! Õpetajate palgaseadus töötati hariduskomisjoni poolt selles mõttes välja, et ta tuleks arutusele rahaasjanduse komisjonis ühes riigiametnikkude palgaseadusega. Et riigiametnikkude palgaseadus aga wõrdlemisi lihtne oli ja Riigikogu poolt kiirendatud tempos läbi wõeti, siis kujunes asjaolu nõnda, et õpetajate palgaseadus jäi pühadeks rahaasjanduse komisjoni. Nüüd, kus teised riigiametnikud ja teenijad oma palgakõrgenduse kas juba kätte on saanud, wõi lähemal ajal saawad, oleks igatahes tarwilik ja soowitaw, et ka õpetajate kohta seesama mõõdupuu maksma pannaks, ja sellepärast teeksin ma ettepaneku rahaasjanduse komisjonile mingisugune tähtaeg määrata selle seaduse läbiwaatamiseks. Oma poolt arwan mina, et oleks soowitaw, kui see seadus wõimalikult kiirelt läbi waadatakse, näituseks, juba järgmiseks koosolekuks, sellepärast teen ettepaneku, tähtajaks 3 päewa määrata. Kui aga rahaasjanduse komisjon kuidagi wiisi sellega toime ei peaks saama, siis wõiks seda tähtaega wast ehk pikendada.

Juhataja O. Strandman: Kas on weel sõnasooijaid selle küsimuse kohta?

(Juhataja kohale asub abiesimees K. Wirma).

Rkl. O. Strandman (tõer.): Ma pean ütlema, et rahaasjanduse komisjon selle seaduseelnõu arutamisele on asunud. Eelnõu iseenesest on 13—18 § pikk. Täna olid meil peaaegu terve päewa waidlused haridusministeeriumi esitaja ja komisjoni aruandja wahel selle seaduse § 1 üle. Kui need waidlused nii edasi kestawad, siis on väga raske 3 päewa jooksul seaduseelnõu läbi waadata. Meil on peale selle weel teisi projekte korda ootamas, mis ka väga täht-

sad ja tarwilikud on. Komisjon töötab korralikult, alati on meil kwoorum — 12 inimest — koos ja mina leian, et tähtaja määramisel mingisugust mõtet ei ole.

Rkl. J. Tõnisson (rhw.): Mina panen ette tähtaega mitte määrata.

Rkl. J. Annusson (tõer.): Ma teen uue ettepaneku määrata ühenädaline tähtaeg 3-päewase tähtaja asemel, sest, nagu rahaasjanduse komisjoni esimehe seletusest selgus, wõib oletada, et ühe nädalaga see küsimus täiesti läbiwiidaw oleks. Seda seaduseelnõu täiesti õhku rippuma jätta ei wõi, sest see oleks igatahes juba teistsuguse mõõdupuu tarwitamine õpetajate wastu, sest teised riigiametnikud saawad palka juba kõrgendatud normi järele. Riigikogul on teada, et teiste riigiametnikkude palgaseaduse arutamise puhul pidas rahaasjanduse komisjon erakoosolekuid ja sellepärast teen mina ettepaneku rahaasjanduse komisjonile õpetajate palgaseaduse läbiwaatamiseks 7-päewaline tähtaeg määrata.

Rkl. J. Tõnisson (rhw.): Mina peaksin seda põhimõttelikult lihtsalt wõimatumaks, et üksikutele komisjonidele, kellal asjalised küsimused arutada on, tähtaeg määratakse. Kui see on täiesti mõni rutuline asi, mille juures wiiwitus hädaohtu tähendab, ja kui asjaolu lihtne on, nii et seda kerge on otsustada, siis ma saan tähtaja määramise vajadusest aru. Iseäranis poliitiliste küsimuste arutamisel wõetakse tähtaja määramine käsile. Wõiks seda siis ka ette wõtta, kui komisjoni tegewus sihilikult pikale wenib. Aga kui rahaasjanduse komisjoni tegewuse kohta teada on, et seal püütakse küsimust lahendada ja pealegi ruttu lahendada, ja et need pealegi finansküsimused on, siis on wõimatu niisuguseid prätsedente luua, et määratakse 3 ehk 7-päewane tähtaeg, nõnda kuidas üks ehk teine ettepanija seda nõuab. Minu arwates wõtaks see komisjonilt töötgemise wõimaluse ära ja sellepärast arwan ma, et tähtaja määramine tarwilik ei ole. Ma ei usu, et seal asja kuidagi sihilikult pikendatakse; arwan, et tehakse, mis wõidakse.

Rkl. E. Martinson (sd.): Minult on küsitud, kui kaua hariduskomisjon seda seadust on arutanud. Kindlasti minul seda meeles ei ole, igatahes tegi ta seda kaunis kaua. Kuid ma ütlen, et iseasi on seadust sisuliselt läbi arutada ja teine asi on teda läbi waadata riigi rahaasjanduse seisukohast. See seaduseelnõu on tükk aega

enne pühi rahaasjanduse komisjoni antud, ka on ta enne pühi juba arutusel olnud, kui mitte terwes komisjonis, siis vähemalt alamkomisjonis. Alamkomisjoni poolt on ettepanek tehtud seda eelnõu tagasi anda hariduskomisjoni, kes temaga esineks Riigikogus. Tähendab, selle küsimusega on kaunis palju tegemist tehtud ja on täiesti võimalik teda läbi waadata seitsme päewa jooksul, missugust arwamist ka mõned rahaasjanduse komisjoni liikmed minule on awaldanud. Kui siin küsitakse, et mispärast tähtaeg komisjonile määratakse, siis wõin selle peale wastata, et sellega tunnistatakse seaduseelnõu rutuliseks ja wõib ju rahaasjanduse komisjon töötada kiiremas tempos, määrates erakorralisi koosolekuid, kui muidu tähtajaks tööga walmis ei saa. Olen 7-päewalise tähtaja määramise poolt.

Juhataja K. Wirma: Ma panen hra J. Annussoni ettepaneku rahaasjanduse komisjonile määrata 7-päewane tähtaeg, hääletamisele. Hra J. Tõnisson on selle ettepaneku wastu rääkinud ja sellekohase ettepaneku teinud, kuid Riigikogu seisukoht selgub hääletamisel. (Hääletatakse. Sekretäär loeb häält). Hr. Annussoni ettepanek on poolt saanud 33 häält ja wastu 30 häält; sellega on see ettepanek wastu wõetud.

(Juhatama hakkab Riigikogu esimees O. Strandman).

5. Sead. eeln. Narwa hüdroelektri jaama projekt. büroo asutamise kohta. Juhataja O. Strandman: On ettepanek tehtud seda seaduseelnõu anda rahaasjanduse

komisjoni. Kas tehakse teisi ettepanekuid? — Teisi ettepanekuid ei tehta. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Sellega on see seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni antud.

6. Seaduseelnõu aj. w. korra § 12-a põhj. W. W. poolt 6. IX. 20. a. w. w. ajut. sead. polits. karistam. kohta tühjaks tunnistada. Järgmine päewaw. korra § 12-a põhj. korra-punkt on: Seaduseelnõu ajut. walitsem. korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 6. septemb. 1920. a. wastuwõetud ajutise seaduse politseilise karistamise kohta üksikute seaduste ja sundusliikude määruste rikkumise eest („R. T.“ Nr. 147/148) tühjastunnistamise üle — rkl. J. Kes-

küll'i, W. Linnamägi ja J. Eigo ettepanek.

Rkl. W. Linnamägi (kristl.): Teen ettepaneku seda seaduseelnõu üleüldisesse komisjoni anda soowiawaldusega, et ta pea päewawalgust näeks ja mitte maha maetud ei saaks.

Juhataja O. Strandman: On ettepanek tehtud seda seadust üleüldisesse komisjoni anda. Teisi ettepanekuid ei tehta. Panen hääletamisele. (Hääletatakse). Sellega on otsustatud seda seaduseelnõu üleüldisesse komisjoni anda.

7. Sead. Eesti-Wenemaa wahelise raudteekonw. kinnitam. kohta. Wäliskomisjoni aruandja A. Birk: Seaduse pealkiri on (loeb): Seadus Eesti-Wenemaa wahelise raudteekonwentsiooni kinnitamise kohta.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse seaduse pealkiri wastu).

Komisjoni aruandja A. Birk: § 1. Konwentsioon Eesti ja Wenemaa wahel otsekohese reisijate ja kaubaweo raudtee ühenduse üle, ühes tema juures olewa walitsuswolinikkude protokolliga, ja määrustik reisijate, nende bagaashi ja kaubaweo kohta Eesti ja Wenemaa raudteede otseühenduses, mis alguskirjas mõlema riigi walitsuswolinikkude poolt Tallinnas detsembri kuu seitsmeteistkümnendal päewal ükstuhat iheksasada kahekümnendal aastal alla kirjutatud, tunnistatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Konwentsioon ühes protokolliga ja määrustik awaldatakse alamaljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 1 ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja A. Birk: § 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Juhataja O. Strandman: Sõnasoowijaid § 2 kohta ei ole. Panen § 2 hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Sellega on § 2 wastu wõetud. — Kodukorra järele tuleb seaduseelnõu, mis kolmandal lugemisel wastu wõetud on, selle järele terwena hääletamisele; sellepärast panen ma terve selle seaduse hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Sellega on see seadus ühelhäälel wastu wõetud.

Wälisminister A. Piip: Teen ettepaneku seadust maksuma panna ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja O. Strandman: Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi, sellega on otsustatud seda seadust maksma panna ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Wälisminister A. Piip: Panen ette põhiseaduse § 34 põhjal seda seadust tunnistada niisuguseks, mis ei kuulu rahwahääletamisele.

Juhataja O. Strandman: On ettepanek tehtud põhiseaduse § 34 põhjal seda seadust tunnistada niisuguseks, mis ei kuulu rahwahääletamisele. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Seega on see ettepanek ühelhäälel vastu wõetud.

Sõna on komisjoni aruandjal.

8. Sead. mõnede Rahaasjanduse muudatuste kohta kom. aruandja ärimaksu-sead. rkl. Chr. Arro: III lug. Seaduse pealkiri (loeb): Seadus mõnede muudatuste kohta ärimaksu-seaduses.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse seaduse pealkiri ühelhäälel vastu).

Kom. aruandja Chr. Arro: I. Otsekoheste maksude seaduse (seaduste kogu V köide 1914. a. wäljaanne) § 453-st wälja jätta punktid 5, 7, 12, 20, 28, 48, 51 ja 58.

Punkt 8 lugeda järgmiselt: Wastastikused kinnitusseltsid, ettewõtted ja asutused, kelle tegewuse piirkond ühest maakonnast kaugemale ei ulata.

Punkt 10 lugeda järgmiselt: Karskusseltside poolt asutatud söögimajad, teemajad ja puhwetid; sõjawäeosade, walitsus- ja kogukondliste asutuste ning õpiasutuste juures olewad söögimajad, teemajad ja puhwetid, kui nad mitte wälja renditud ei ole ja kui neis aineid kõrwalistele isikutele ei müüda.

Märkus selle punkti juure kaotatakse ära.

Punkt 11 tuleb lugeda järgmiselt: Omawalitsuse asutuste poolt ülewalpeetawad pandimajad.

Punkt 26 lit. a lugeda järgmiselt: telliskiwi, katuskiwi, poti, lubja, tärklise, tõrwa ja puu kuiwa destillatsioonitahased, samuti wõi- ja juustuwabrikud mitte üle nelja palgatud töölisega, olgugi, et mehhaanilisel jõul töötatakse.

Juhataja O. Strandman: Sõnasoowijaid selle seaduseelnõu I jao kohta ei ole. Ma panen tema hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Seega on see seaduseelnõu I jagu vastu wõetud.

Kom. aruandja Chr. Arro: Seaduse II jagu. Sama seaduse § 519 p. 1 lit. a muuta järgmiselt: Igasugu tasu (palk, gratifikatsioon jne.) isikutele, kes kuuluvad juhatustesse, nõukogudesse, arwe- ja järewalwekomiteedesse ning rewisjoni komisjonidesse, nagu näit. esimeestele, direktoritele, walitsejatele liigetele jne., kui ka ettewõtete walitsejatele, nende abilistele ja wolinikkudele, — mitte üle kuuekümne tuhande marga aastas ühe isiku peale ja nõnda, et selle wajaduse peale minew üleüldine kulusumma aastas et tõuseks mitte üle wiie protsendi ettewõtete kuuluwast põhikapitaalist. Ühistegeliste rahaasutustele, kelle osakapitaal on alla ühe miljoni marga, arwata maksuraha normina wiis protsenti ühe miljoni pealt.

Rkl. W. Linnamägi (kristl.): Austatud herrad rahwasaadikud! Minewakordsel koosolekul käesolewa seaduseelnõu II osa kohta tõin ma paar parandust ette ära näidates, et selles seaduseelnõus on awalik wastolu olemas. Selle seaduse üksikud osad ei ole mitte kokkukõlas üksteisega, waid nendes on palju üksteisele waturääkimisi. Komisjoni aruandja waidles selle vastu ja tõendas, et mingisugust wastolu ei olewat. Mu herrad, ma toonitan täna seda uuesti ja näitan, et selge wastolu selle seaduse üksikute osade wahel olemas on. Ma panen imeks, et komisjoni aruandja seda mitte aru ei ole saanud. Et aga siiski tema mõtlemise protsessi kergendada, panen ma komisjoni aruandjale wastamiseks mõned küsimised ette: Mis on suurem, kas kogusumma wõi üksikud arwud, mis teda sünnitawad? Kui komisjoni aruandja tahab öelda, et kogusumma on wäiksem, siis muidugi ei ole mingisugust wastolu, siis on ta õige. Ta ei taha wist mitte niisugust matemaatilist algtõde salata ja siis peab ta ütleva, et siin on wastolu. Ma katsun seda temale selgeks teha. Muidugi mõista, kui kõige selle peale waatamata tahetakse jonnakalt tõendada, et kaks kord kaks on wiis ehk kolm, aga mitte neli, siis ei saa ka mina seda siin selgeks teha, sest siis ei käi meie ühe ja sama loogikaseaduse järele, waid seal on üks ja minul teine seadus. Tõepoolest: meie loeme siin, et kõigile ettewõtete juhtiwatele jõududele määratud kulusumma aastas

ei tõuseks mitte üle 5% ettevõttele kuuluvast põhikapitaalist. See põhikapitaali miinimum on fikseeritud 1.000.000 marga peale. Tähendab, ei tohi olla mitme isiku tasu maksimum üle 50.000, kuna siinsamas on öeldud, et ühe isiku tasusumma võib olla kuni 60.000 margani. Sellega on üksik tasusumma suurem, kui mitme isiku kogusumma, ja see on juba wastolu. Ma ütlen, et siin ühe käega antakse, teise käega jälle tagasi võetakse. Sellest wastolust ei pääse muidu mööda, kui peab väikene parandus ette võetama. Tahetakse jääda 60.000 marga juure ühe isiku peale ja 5% juure põhikapitaali miinimumist, siis peab põhikapitaali miinimumi suurendama. 1.200.000 marga peale. Teisel teel võiks wiga sedawiisi parandada, et 5% asemel wõtta 6% 1.000.000 pealt, siis tuleks jällegi 60.000. Kolmandal teel võiks seda parandada nii, et tasu maksimum ühele isikule vähendatakse 10.000 marga võrra — 60.000 pealt 50.000 peale.

Minu herrad, kui mina minewa kord ette panin kaks parandust, mida teie arwasite heaks tagasi lükata. (A. Anderkopp kohalt: Ja mille poolt teie isegi ei hääletanud), siis sain ma niisuguse mulje, et teie, kas wäga wähe, ehk sugugi mitte ei tunne meie wabariigi maksuseadusi. (J. Allikso kohalt: Kuidas taewas lugu on?). Need parandused ei olnud mitte juhuslikud, ega mingisugusest möödaminevast kapriisist tingitud, waid otsekohe paratamatud seaduse enese mõttes. Ma tahaks, et see selge oleks ja sellepärast, mu herrad, lubage, et ma teile lühikese ülewaaete ette kannan wabariigi ärimaksuseadusest. (Pahemalt poolt: Olge head!). Ma tahan seda võimalikult lühidalt teha, sest ma tean, et suuremale hulgale herradest asjalikud kõned igawatena tunduwad, aga ma tahaksin juure lisada, et warem ehk hiljem peame meie endi wabariigis walitsewa maksusüsteemi, ma tahaks öelda mitte süsteemi, waid süsteemituse, põhjaliku arutamise alla wõtma. (M. Martna kohalt: Wäga õige!).

Ma nimetasin „süsteemituse“ sellepärast, et endine kindlakujuline maksusüsteem on aegajalt ettevõtetud juhuslikkude paranduste, muutmiste ja ka uute seaduste sissewõtmise teel täiesti ära moonunud. Praegu meil kindlakujulisest maksusüsteemist ei wõigi juttu olla. Ma peatan täna lähemalt ühe maksuwõtmise süsteemi juures, see on ärisüsteemi juures. Otsekoheste maksude seaduste põhjal on kõik ärilised ja tööstuslised ettevõtted jagatud kahte suurde liiki: 1) ettevõtted, mis on kohus-

tud awalikka aruandeid tegema. See aruandetegemine seisab selles, et ettevõtte on kohustud oma aasta aruandeid wälja kuulutama awalikus ajalehes. Tihtilugu tehakse seda ka iga kuu aruandega; 2) ettevõtted, kes seda mitte ei ole kohustud tegema. Sisuliselt käiwad teise liigi alla kõik aktsiaseltsid, igat liiki krediitasutused jne., ühe sõnaga — juriidilised isikud. Ärilised ja tööstuslised ettevõtted, peasjalikult eraisikute omad, käiwad esimese liigi alla. Mõlema liigi ettevõtetel on üks ühine põhiärimaks, see on patendimaks. Seda tasutakse sel teel, et iga aasta algul ettevõtte omale patendi lunastab. Peale selle on esimese liigi äri ettevõtetel maksta täiendaw jaotusärimaks, wenekeeles „дополнительный раскладочный сбор“ (Pahemalt poolt: Kuidas saksakeeles on?) — see seadus oli meil wenekeeles. Peale selle on teise liigi ettevõtted kohustatud peale põhiärimaksu, patendimaksu, weel kapitaali maksu maksma ja protsendilist puhaskasu maksu. Täiendaw jaotus-ärimaks, kui ka kapitaali ja protsendiline puhaskasu maks on oma iseloomu poolest tulumaks.

Kõige selgemalt tuleb see awalikuks just protsendilise puhaskasu maksu juures, mis wõetakse aruandwate ettevõtete juures. Temal on kõik tulumaksu tundemärgid: wõetakse puhaskasu pealt % normides ja tõuswas progressioonis. Peale kapitaali maksu wõeti weel teisel wiisil ettevõtetes juhtiwatelt jõududelt, näituseks juhatajalt, laduwalitsetajalt, ametnikkudelt, poesellidelt ja teistelt isiklikku ärimaksu. (Личный промысловый налог.) See isiklik ärimaks ei olnud midagi muud, kui jällegi tulumaks teatud kujul. See maks on meie wabariigi alguse ajal ära kaotatud, siis kui meil tulumaks sisse seati. Arusaamatu on aga, mispärast siis mitte ka kohe ei saanud ära kaotatud täiendaw ärimaks. Täiendaw jaotus-ärimaks ja protsendiline puhaskasu maks kannawad just niisamasuguseid tundemärke, kui isiklik ärimaks, — on niisama tulumaks. Ma leian, et see on täieline seadusandline arusaamatus, kui meil praegu ühe ja sellesama ettevõtte pealt ühe objekti pealt kaks täiesti ühelaadilist maksu wõetakse. Et seda aga mujal kusagil ei leidu, see näitab, kui juhuslikult meil seadusi wälja antakse ja parandatakse.

Ma ei hakka see kord siin pikemalt peatama ja lähen otsekohe tänase päewakorra asja arutamise peale üle. Siin näeme jälle samasugust lugu, et meil seadustes nende põhimõtet muudetakse, alust, mille peal

nad baseerivad, ära muudetakse. Et seda selgeks teha, luban ma teile, mu herrad, tsiteerida otsekoheste maksude § 519. Puhaskasuks, mis käib protsendilise puhaskasu maksu alla, loetakse w a h e, mis wälja arwatud ettewõtte aruande järele möödaläinud äriaasta eest brutto kasu ja alljärgnewate tõeliste temast tehtud kulude ja mahaarvamiste wahel: 1. Ettewõtte juhtimiseks, ülewalpida- miseks ja eksploateerimiseks: a) igasuguseks tasuks: (palk, gratifikatsioon jne.). Juhatuste, nõukogude, direktorite ja järewalwe komiteede ja rewisjoni komiteede liigetele, nagu näituseks: esimeestele, direktoritele, walitsejatele jne. ja niisama ettewõtte walitsejatele, nende abidele ja wolinikkudele, — mitte üle 10.000 rubla aastas ühe isiku peale ja nõnda, et selle wajaduse peale minew üleüldine kulusumma aastas ei tõuseks mitte üle kolme protsendi ettewõttele kuuluwast põhikapitaalist.

Märkus. Rahaministrile jääb õigus ettewõttele wastawate palwete korral suuredada selles punktis kindlaksmääratud 3-me protsendilist kulude normi, mis ettewõtte brutto kasust maha arwata tuleb.

b) Töötasuks ja tööliste ja ametnikkudele ülewalpida miseks, kes wabalt palgatutena teeniwad ettewõtte asutuses ja ladude ruumides.

v) Ettewõtte komisjoni, kurtaashi ja maakleri kuludeks, niisama ka reisi, kantseli ja kohtu kuludeks.

g) Maade rentimiseks ja nende eksploateerimiseks tehtud kulud.

d) Wabrikute, tehaste, äriliste ja tööstusliste asutuste, laduruumide ja teiste hoonete ja ehituste üürimiseks ja ülespidamiseks tehtud kulud, niisama ka kulud elusa ja surnud inwentaari muretsemiseks.

e) Kulud, mis tehtud materjaalide muretsemiseks, tööstuslikeks ümbertöötamiseks ehk kaupade muretsemiseks ja weoks, äriliseks tegewuseks.

sh) Kulud kütte, walgustuse, weemuretsemise ja puhtuse hoidmise peale.

3. Ettewõtte aruandes näidatud kahtlaste wõlgade ja tõeliste kahjude katmiseks, mis on saadud aruandwa äriaasta jooksul, kus juures mitte maha arwata ei tule Wenemaal olewate wäljamaa seltside ja kompaniide ettewõtete kahjud, nende operatsioonide alal, mis wäljaspool Wene- maa piire tehtud.

1) Kulud, mis tehtud protsentide maksimiseks, aga mitte üle 8% aastas, ettewõtte igasugu wõlgade pealt ja niisama ette-

wõtte kasutada olewate, aga mitte temale kuuluwate, spetsiaal kapitaalide pealt.

Kinnitusseltside poolt tagawaraks arwatud preemiad.

o) Wene riigis semstwo ja linna maksude maksimiseks tehtud kulud, mahaarwatud protsendiline puhaskasu maks.

2. Ettewõtte korrashoidmiseks tehtud kulud:

a) Ettewõtte waranduse: liikuwa ja liikumata — tule wastu kinnitamiseks tehtud kulud.

b) Ettewõtte waranduse korrashoidmiseks tehtud kulud ja tõelised remondi kulud, ilma waranduse wäärtuse suurendamiseta bilansis, kus juures remondiks ja waranduse korrashoidmiseks ei wõi mitte arwatud saada kulud, mis tehtud waranduse restaureerimiseks ühes tema wäärtuse suurendamisega ehk ettewõtte laiendamiseks.

v) Kulud ettewõttele kuuluwa waranduse esialgse wäärtuse kustutamiseks, kuni täielise kustutamiseni järgmisel määral: kiwi ja metall ehituste ja hoonete ja metall laewade pealt, mäekaewanduslistes ettewõtetes — maade pealt, mille põuest wäljakaewatawad warandused wõetakse, shah- tide jne. pealt — mitte üle 5%, aga puust hoonete ja laewade pealt, masinate ja muude tööstusliste tööriistade pealt ja üleüldse elusa ja eluta inwentaari pealt — mitte üle 10% nende wäärtusest: kulla ja plaatina tööstuslistes ettewõtetes wõib kustutamiseks maha arwata mitte üle 1/10 tema hinnast.

3. Kuludeks heategewaks otstarbeks.

a) Tööliste ja teenijate seisukorra tõstmiseks ja niisama nende perekonna liigete seisukorra parandamiseks, näituseks: mahaarwamised mitmesugu kassade ja kapitaalide heaks, tööliste kinnitamiseks ja nende pensionide ja abirahade wäljaandmiseks.

b) Kulud, mis tehakse ettewõttega seotud arstliste, haridusliste ja muude sarnaste asutuste asutamiseks ja ülewalpida- miseks ja niisama mitmesugu muu heategewuse peale, mis ette nähtud ettewõtete põhikirjades.

Märkus 1. Kulud, mis tähendatud selle § I jaos liiter b, v, ja sh all, arwatakse brutto kasust maha ainult selles osas, mis langeb aruandwa tegewuse aasta peale.

Märkus 2. Selles paragrahwis mitte ettenähtud kulud, mis on selle ehk teise ärilise wõi tööstuslike ettewõtte iseäraliste eksploateerimise omadustest tingitud,

wõiwad brutto kasust maha arwatud saada rahaministri erilise luba põhjal riigikontrollõoriga ja muude wastawate ametkondadega kokku leppides ja nimelt selle tingimisega, et see oleks ette kantud walitsewale senatile wäljakuulutamiseks — üleüldiseks teadaandmiseks, ja et sarnased lubad ise saaksid ka teistes analoogilistes ettewõtetes tarwitusele wõetud.

Sellest paragrahwist selgub wastuwaidlemata, et nimelt kõik ettewõtte kulud maha arwata tulewad ettewõtte tuludest ja puhaskasu on siis ärimaksu suhtes ka tõeline puhaskasu. See paragrahw on nii detailiseeritud, et tõesti enam ette näha ei wõigi, et mingisugune kulu wõiks weel olla ettewõttel, mis siin mitte ülesloetud ei oleks. Aga kui siiski mõnel wõiks kahtlus tõusta, et kas seaduseandjal on mõte olnud, nimelt kõik kulud wabastada maksu alt, siis kaob see kahtlus sootuks, kui lugeda teist märkust selle paragrahwi lõpul. Seal on, selle peale waatamata, et paragrahw nii detailiseeritud, öeldud, et kui ettewõttes peale ülesloetud kulude siiski peaks weel olema mingisuguseid kulusid, mida paragrahwis, mitte ette nähtud ei ole, siis wõib ka seda kulu ettewõtte kasust maha arwata rahaministri nõusolekul ja lubaga. Juba see näitab, et seaduseandja siin puhaskasu all on mõelnud puhaskasu kõige otsekoheomas mõttes, aga mitte niisugust kasu, millest kulud maha arwamata. Kui meie hakkame seda seadust muutma terwena, ehk paragrahwide üksikuid osasid niiviisi, et ära kaob põhimõte, et maks ei ole mitte enam puhaskasu pealt, waid kulude pealt, siis oleks sellega terwel sellel seadusel alus ära wõetud, seadus oleks moonutatud ja seda sünniks siis, kui meie käesolewas seaduseelnõus ettepanud parandused ja muutmised wastu wõtaksime. Siin on öeldud, et kõik ettewõtjatele palkadeks kuluw summa tohib olla 5% põhikapitaalist ja teiseks ühe isiku peale kogusummana 60.000 marka. Wene seaduse järele aga wõis maksta ettewõtte juhtiwatele jõududele üksikult kunni 10.000 rubla ja palkade kogusummas ei tohtinud tõusta see kulu üle 3% ettewõttele kuuluwast põhikapitaalist. Niisama ei tohi %% maksmiseks wõlgade pealt mitte rohkem makstud saada kui 8% wastab.

Kordan uuesti, mis ma minewa kord juba rääkisin, et alguses seaduses piiramisi ei olnud, kõik kulude summad tulid otsekohe maha arwata. Alles 14 aastat pärast ärimaksu-seaduse wäljaandmist 1898 a. wõeti need klauselid seadusse, sest wahepeal oli nähtud, et seadus wõimaldab te-

mast möödaminemist, et kuritahtliselt wõib äri ettewõtte kulusid suuremaks teha, kui nad tõepoolest on ja seega puhaskasu peaaegu täiesti ära kaotada. Sellepärast wõeti see klausel seadusse, see ei tähendanud aga mitte põhimõtte muutmist. Kui meie aga nüüd niisugust klauseli seadusse wõtame, mis otsekohe ei wõimalda kõiki kulusid puhaskasust maha arwata, waid üksipäini teatud wäikse jao, siis muudaksime sellega seaduse põhimõtet. Kui ennem ühe isiku peale 10.000 rubla maha arwati, siis oli see tõepoolest niisugune summa, mis mitte kõik juhtiwad jõud ei saanud, waid wõib olla ainult mõni üksik mõnes iseäranis suures aktsiaseltsis. Keskmiselt läbi wõttes pean ütleva, et palk palju wäiksem oli. Toon juhtumise Wladimiri kubermangust. Seal oli ühe aktsiaseltsi direktori palk 1885. a. 3.000 rubla, kuna see palk järgmisel aastal peale klauseli seadusse wõtmist 15.000 peale tõusis, aasta peale selle oli palk juba 20.000 rubla, ja weel üks aasta hiljem 25.000 rubla. Ma ütlen, kui sel ajal ühe isiku peale 10.000 rubla wabaks jäeti, siis oli see tõepoolest nii suur summa, mida wähe juhtiwatest jõududest said. Kui meie aga nüüd ühe ettewõtte juhtiwale jõule 60.000 marka aastas määrame, siis on see summa mitu korda, wõib olla, 10 korda wäiksem, kui tõeliselt saadaw palk.

Komisjoni aruandja waidles mulle wastu, seletades, et minewal aastal tõepoolest rohkem palka ei antud. Ma wõin otsekohe öelda, et ma mitte ühte aktsiaseltsi ei tea, kus nii wähe makseti, ja meil on selles paragrahwis ometi jutt suuremate seltsidest ja ettewõtetest ja mitte wõrtspoodidest. Ka suuremates kooperatiiwides saawad üksikud juhatajad palka üle 100.000 marga aastas. See ei ole tõsine palga mahaarwamine kuludeks, waid seaduses ettenähtud teatud kulude piiramine. Tähendab, seadus lubab ainult osa kuludest maksust wabaks ja mitte kõik. Kui meie seda ühe kulude arwega teeme, siis peakime selle klauseli panema ka teistesse arwetesse, et ettewõtte kütteks ei tohi mitte minna üle teatud seaduses ettenähtud summa. Sellega oleks aga terve seaduse iseloom ära wõetud ja sellepärast panin mina ette iga üksikule direktorile ja juhtiwale jõule palka fikseerida, mis maksu alla ei käi, 150.000 marga peale aastas, see on summa, mida vähemate ettewõtete juhtiwad jõud said. Täna aasta on see weel suurem. Teiseks panin mina ette kogusumma, mis ettewõtete maksu alla ei käi, tõsta 15% peale. Ka see ei wasta weel

praeguse aja nõuetele. Meie teame, et põhikapitaalid meie äriettevõtetes mitte suured, vaid võrdlemisi õige väiksed on. Kui meie vaatame oma aktsiaseltside põhikapitaale, mis minewa ja ülemineva aasta jooksul siginenud, siis näeme, et põhikapitaalid kõiguvad 1.000.000 ja 2.000.000 vahel. Nii suures ettevõttes, kui Harju pank, on põhikapitaal 5.000.000 marka. Ärid, tööstuslised ettevõtted opereerivad kõik suurte summadega, aga mitte oma rahaga, oma põhikapitaaliga, vaid laenatud rahaga, mille pealt suuri protsente tuleb maksta. Et nüüd põhikapitaalid väikesed on, ei ole ka 15% põhikapitaalist suur summa, see on miljoni pealt ainult 150.000 m. See võimaldab wahest ainult üheaainsamale isikule 150.000 m. palka anda, aga mitte kahele, kolmele, mis seaduse mõiste vastu käib. Sellega jääb vähemalt wälimine wari järele, et palgad maksust wabastada tulewad, kui aga tööpoolest mitte ühtegi palka maksust seaduse järele wabastada ei saa, siis kaob seaduse põhimõte ära.

Ma tahan weel ükskord tähendada, et meil juhulised ja jaolised parandused selle seaduse paragrahwis on ette wõetud käesolewa eelnõuga. § 519 räägib ju paljudest muudest asjadest weel, mis meie oludes täiesti wõõrad, ära igand. Näituseks räägitakse: „Wene riigist“ jne. Kui üht paragrahwi parandada, siis peaks see ometi nii ette wõetama, et terve paragrahw meie nõuete, olude kohaselt muudetakse ja sealt kõik anahronismid kõrwaldatakse, aga mitte nii, et üksik osa paragrahwist muudetakse ja kõik muu wanawiisi jäetakse. Tähendaksin selle peale, et siin on öeldud, et kulud, mis tehtud protsentide maksmiseks laenatud kapitaali pealt, mitte ei tohi tõusta üle 8% aastas. Meie teame, et rahajal oli 8% juba liig kõrge protsent. Praegu meie teame, et meie kusagilt pangast ei saa mingisugust laenu sarnase protsendiga. Kõige odawam protsent, mis laenude pealt olemas on, on nimelt Eesti pangas, ja see on 8%. Sinna juure tuleb weel 2% komisjoni, see on kokku 10% ja siia juure tuleb weel ½% mitmesuguste kulude katmiseks, nii et kokku oleks 10½% aastas. See on kõige wäiksem protsent, mis meil praegu olemas on, sest erapangad wõtawad meilt mitte 10%, waid 20, 30, isegi 50% aastas. Sellepärast kui äri on sunnitud laenatud kapitaali abil töötama, ja selle pealt suuri protsente maksuma, siis praeguse aja kohaselt peaks see kulusumma ka suurendatud saama; laenude pealt maksetaw % peaks tõstetud saama

wähemalt 10½% aastas, mis ärimaksust waba on.

Minu arwamise järele peaks terve see paragr. praeguste olude kohaselt ümber tehtama, ja sellest wälja minnes, mis ma siin juba olen rääkinud, oleks minu ettepanek kõige pealt see, et seda seadust anda tagasi komisjoni laiemal alusel wäljatõtamiseks. Ja kui seda ettepanekut vastu wõtta ei taheta, siis vähemalt, et selles paragrahwis olewat wastolu ära kaotada, paneks ma ette 60.000 m. asemel tõsta seda tasusummat ühe isiku kohta 150.000 m. peale aastas ja kogusumma protsent tõsta 5% pealt 15% peale. Selle läbi oleks see käega katsutaw wastolu ära kaotatud ja see võimaldaks vähemalt ühelegi direktorile palka maksta, mis mitte maksu alla ei tuleks.

Toetan weel kord seda ettepanekut, mis ma minewa kord juba tegin.

Juhataja O. Strandman: Sõnasoowijaid enam ei ole. Hra Linnamägi, kuidas oli teie teine ettepanek? (W. Linnamägi kohalt: Kõike seda seadust komisjoni tagasi anda laiemal alusel wäljatõtamiseks). Palun seda ettepanekut kirjalikult teha.

Kom. aruandja Chr. Arro: Mina ei saa mitte liiga pikalt kõigi nende põhjenduste juure peatama jääda, mis siin ette toodi rhs. W. Linnamägi poolt, waid ma tahaks õige lühidelt toonitada seda, millest ma läinud koosolekul juba rääkisin, nimelt seda, et selles seaduses mingisugust wastolu ei ole. Mina olen hra W. Linnamägi'ga ses suhtes täiesti ühel arwamisel, et kõik seadused peawad kõige pealt loogilised olema ja oma üksikutes osades kokkõlas. Ja seda see seaduse teine osa, mille vastu hra W. Linnamägi nii pikalt waidles, nimelt on. Siin on jutt nimelt sellest, et üksikute ettevõtete direktoritele, walitsejatele jne. maksetaw tasu ei tohi olla ühe isiku kohta mitte üle 60.000 m. aastas. Siin on ainult see maksimum ära tähendatud. Iseenesest mõista, kui selle asutuse põhikapitaal vähem on, kui 1 miljon, siis loogiliselt, ei saa ka palgasumma olla 60.000 mk. aastas, waid siis iseenesest see protsent määrab juba ka ära selle ülemmäära. Nii et see seadus oma esimeses osas, mis puutub 60.000, ja teises osas, mis puutub 5%, mitte wastolus ei ole. Hra Linnamägi seletas siin, et Wene ajal see seadus palju õiglasem on olnud. Kuid Wene ajal pidi see seadus, kui loogiliselt järeldada, just samasuguses wastolus olema, kui praegunegi. Weneaegses seaduses

oli ära tähendatud, et tasumaks ühele isikule ei tohi üle 10.000 rbl. aastas olla, ja prots. selles seaduses oli 3 peale kindlaks määratud. Kuna aga ka Wene ajal oli olemas niisuguseid aktsiaseltse, mille põhikapitaal, kui sellest 3% võtta, ei oleks wastanud sellele ülemäärale — 10.000 rublale. Nii et siin tahtis walitsus teatawaid kitsendusi selles mõttes teha, et mitte mingisuguseid fiktiiv summasid ettewõtja poolt ei saaks näidatud. Teisi wäljaminekuid, mis on § 519, nimelt tööliste tasu ja muud wäljaminekud, on wõimalik kontroleerida, kuna niisuguste juhtiwate isikute palgad, nagu direktorite j. t., tööpoolest rasked oleks kontroleerida ja wõimaldaksid kuriwarwitusi.

Nii siis on see kitsendus nimelt sellepärast tehtud, et äridel wõimalik ei oleks oma kulusid kunstlikult suurendada ja sel teel ennast tulumaksust wabastada. Hra Linnamägi tõi pikema ajaloolise ülewaate nende maksude kohta, kuid arwan, et mul selle juures ei pruugi peatada, samuti ka selle ettepaneku juures, et seda komisjoni tuleks läbiwaatamiseks tagasi anda. Wõiksin selle kohta lühidelt niipalju tähendada, et kuigi meie mõne üksiku paragrahwi otsekoheste maksude seaduses põhjalikult ümber muudaksime, siis meie seda eesmärki, mida hra W. Linnamägi soovitas, selle muutmisega ikkagi kätte ei saa. Kui asuda seaduste muutmisele ja parandamisele, siis tuleks juba terve seda asja käsitaw seaduste kogu läbi waadata, mis praeguse komisjoni ülesandeks antud ei ole, ja mida ka hra W. Linnamägi wist pole mõelnud. Mis prots. määramisesse puutub, siis kahtlen ma selle juures, kas komisjon leiab wõimaliku olevat seda prots. määra wastu võtta, üle 8% aastas, kui wast mõned pangad palju rohkem maksawad. Pean ütleva, et kui nad 30 kuni 50% aastas wõtawad, siis on meil teataw seadus olemas, mis liiakuwõtmisest räägib, ja selle järele ei saa seadusandlisel teel nii kõrget prots. kindlaks määrata. Minu arwates see, mis W. Linnamägi protsentide kohta ette tõi, ei wõi mitte wastu wõetud saada, ega ole meil mingit põhjust oma otsust, mis wiimasel koosolekul hra Linnamäe ettepaneku kohta tehti, muuta. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku selle seaduse teist osa wastu võtta.

Juhataja O. Strandman: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. W. Linnamäel.

Rkl. W. Linnamägi (kristl.): Nähtawasti on siin see asjaolu mõjunud,

et Wene seaduste järele oli kah 3%, kuid ei saa tähele panemata jätta, et Wene seaduses ei olnud mitte fikseeritud põhikapitaali summa ja siis, Wene ajal ei olnud ainustki aktsiaseltsi ega ka ühisust olemas, mille põhikapitaal vähem oleks olnud, kui 200.000 rubla, ja sellest 3% teeb wälja summa, millega 3 direktori wõis palgata. Järjelikult on kõigi direktorite palk puhaskasust maha arwatud ja maksust wabastatud. Tahaks weel öelda oma arwamise ühe seaduse külje kohta, nimelt eetilise külje kohta. Seadus peab mõjuma rahwa kõlbluse peale kindlustawalt, aga mitte rahwast demoraliseerima. (Pahemal pool naer ja wahelhüüded: Juhataja: See pole faktiline märkus).

Kom. aruandja Chr. Arro: Siin ma peaks tähendama, et see üks miljon, mis siin seaduses on fikseeritud, teie ettepanek oli. Seadus on kõigis oma osades iseenesest kokkukõlaw.

Juhataja O. Strandman: Kõige pealt on hra W. Linnamägi poolt ettepanek tulnud seaduseelnõu tagasi anda komisjoni samal alusel uuesti wäljatöötamiseks. Kuna see ettepanek korra kohta käib, panen ta kõige pealt hääletamisele. (Hääletatakse). Nähtaw enamus on wastu, aga palun siiski hääled ära lugeda. (Sekretäär loeb teistkordsel hääletamisel hääled ära). Sellega on see ettepanek 30 häälega 26 wastu tagasi lükatud.

Järgmine hra W. Linnamägi parandus selle paragr. juure on II lugemisel sisse antud. Ma ei tea, kas peaks selle üksiku punkti täielikult ette lugema? Ma panen tema üksiku osa, mis tähtis on, hääletamisele. Sellesama seaduse II jao 6 reas lugeda „mitte üle 60.000 marga“ asemel „mitte üle 150.000 marga“. Kas on kõikidele arusaadaw? Samuti ka 7 reas lugeda „mitte üle 60.000 marga“ asemel „mitte üle 150.000 marga“. Palun neid, kes selle hra W. Linnamägi paranduse poolt on, käed üles tõsta. Kes wastu? Nähtaw enamus on wastu. Kas soowitakse hääle äralugemist? Ei soowita. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Siis on järgmine ettepanek sellesama seaduse 8 reas „ei tõuse mitte üle 5%“ asemel panna „ei tõuse mitte üle 15%“ ettewõtete põhikapitaalist. Palun neid, kes hra W. Linnamägi paranduse poolt on, käed üles tõsta. Kes wastu? Nähtaw enamus on wastu; seega on see hra W. Linnamägi ettepanek tagasi lükatud. (W. Linnamägi kohalt: Palun hääled ära lugeda). Soo-

witakse hääle äralugemist. (Hääletatakse uuesti. Sekretäär loeb hääli). Poolt on 21 ja vastu 31 häält. Seega on see ettepanek 31 häälega 21 hääle vastu tagasi lükatud.

Siis on viimane parandus — seaduse II osa lõpu juure võtta järgmine lause: „ettewõtetele, kelle põhi- osakapitaal on alla ühe miljoni marga, arwatakse juhatus tasu normina 15% ühe miljoni pealt“. Hra W. Linnamägi poolt on täna see ettepanek wäga ebamääraliselt tehtud. Ma palun neid, kes hra W. Linnamägi ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu? Nähtawa enamusega on see parandus tagasi lükatud.

Nüüd panen ma selle seaduse II osa, nagu ta komisjoni poolt ette pandud, III lugemisel hääletamisele ja palun neid, kes selle seaduse II osa poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu? Nähtawa enamusega on selle seaduse II osa vastu wõetud.

Kom. aruandja Chr. Arro: III osa. Need muutused maksma panna 1921 a. maksuaastast peale.

Juhataja O. Strandman: Seaduse III osa kohta sõnasoowijaid ei ole. Palun neid, kes selle seaduse III osa poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu? Wastu on 3—4 häält. Seega on see seaduse III osa vastu wõetud. — Nüüd tuleb see seaduse lõu terwelt hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu on üksikud hääled. Seega on see terwe seaduse lõu III lugemisel vastu wõetud.

9. Sead. aj. w. poolt 28. II. 19 a. wastuw. esim. täiend. määr. mõisade korratu majapid. ja laastam. asjus täiendam. kohta III lug. täiendamise kohta. Maaseaduse kom. aruandja J. Zimmermann: Seaduse pealkiri (loeb). Seadus ajutise walitsuse poolt 28. II. 19 a. wastuwõetud esimese täiendawa määruse — mõisade korratu majapidamise ja laastamise asjus („R. T.“ 15 — 1919 a.)

(Sõnasoowijaid ei ole. Seaduse pealkiri wõetakse hääletamisel ühelhäälel vastu).

Kom. aruandja J. Zimmermann: Ajutise walitsuse poolt 28. weebr. 1919 a. wastuwõetud esimese täiendawa määruse mõisade korratu majapidamise ja laastamise asjus § 2 täiendatakse järgmiselt:

§ 1. Ajutise walitsuse 17. dets. 1918 a. määruse põhjal („R. T.“ nr. 10 1918 a.) hoolekande alla wõetud mõisade hoolekande walitsejate tegewuse aruannete läbiwaatamiseks ja hoolekande likwideerimiseks asutatakse põllutööministeeriumi juures kolmeliikmeline komisjon.

Rkl. M. Bock (saks.): Bei der 2. Lesung dieses § habe ich bereits das Amendement eingebracht, die Klagen gegen die Zwangsverwalter statt der besonderen Kommission beim Landwirtschaftsministerium, den gewöhnlichen Gerichten zu übergeben. Der Antrag wurde von Ihnen abgelehnt. Ich möchte ihn aber trotzdem heute wiederholen, erstens, weil wir mit ihm im Recht sind, und zweitens, weil ich denke, dass sich doch vielleicht mancher von Ihnen, meine Herren, inzwischen die Sache überlegt hat. Und ich möchte noch einmal darauf hinweisen, dass die Kommission ganz klare gerichtliche Funktionen auszuüben hat und dass mit der Annahme dieses § also ein neues gerichtliches Forum geschaffen wird, was nach dem § 74 des Grundgesetzes in diesem Falle ganz unzulässig ist. Der § 74 des Grundgesetzes lautet folgendermassen: „Sondergerichte sind gestattet im Rahmen eines entsprechenden Gesetzes, nur zur Kriegszeit, beim Zustande des verstärkten Schutzes und auf Kriegsschiffen“. Es handelt sich also hier um eine prinzipielle Frage, der grosse praktische Bedeutung zukommt. Es fragt sich: dürfen wir die §§ des Grundgesetzes so spielend leicht nehmen? Wir wollen für die Verletzung des Grundgesetzes in einer so unbedeutenden Angelegenheit nicht die Verantwortung übernehmen.

Weiter geraten die Gutsbesitzer durch die Annahme dieses § in eine schlechtere Lage, als sie sich bisher befanden. Der Konseil des Landwirtschaftsministerium bestand wenigstens aus mehr Personen, als die jetzige dreigliedrige Kommission, welche die Klagen zu prüfen haben wird, konnte also schneller arbeiten. Durch diese neue Kommission zur Liquidierung der Zwangsverwaltungen werden die Klagen jahrelang verschleppt werden. Der Konseil ist trotz Herrn Zimmermanns neulicher gegenteiliger Behauptung unbedingt eine beratende Institution beim Minister, was aus dem Gesetz klipp und klar hervorgeht, denn im Gesetz vom 28. Februar 1919 heisst es wörtlich: Die entgültige Entscheidung liegt dem Landwirtschaftsminister ab. Gegen die Beschlüsse des Ministers konnte man aber im Laufe eines Monats beim Staatsgericht

klagen, während jetzt hier nur eine Klagefrist von 14 Tagen vorgesehen ist. Also handelt es sich bei diesem § um eine neue Beeinträchtigung der Rechte der von mir vertretenen Kreise zugunsten der Zwangsverwalter. Wollen sie meine Herren, also das Grundgesetz verletzen, wollen Sie die Zwangsverwalter schützen, wollen Sie sich zu Mitschuldigen an deren Tätigkeit machen und ihnen durch dieses neue Gesetz gewissermassen Amnestie gewähren — dann nehmen Sie den § 1 in der alten Fassung an. Ich meinerseits wiederhole das von mir schon voriges Mal beantragte Amendement.

§ 1. Ajutise walitsuse 17. dets. 1918 a. määruse põhjal („R. T.“ nr. 10, 1918 a.) hoolekande alla wõetud mõisade hoolekande walitsejate tegewuse aruannete läbiwaatamiseks ja hoolekande likwideerimiseks antakse põllutööministeeriumi poolt kõik hoolekande asjad alluwuse järele rahukogude juures olewatele hoolekande kohtutele.

Rkl. A. Rei (sd.): Kui seda, mis rhs. M. Bock siin rääkis põhiseaduse rikumisest, oleks rääkinud mitte jurist, siis oleks see wabandataw, aga kui seda jurist räägib, siis ei ole see mitte wabandataw. Rkl. M. Bock'i on eksiteele wiinud see asjalu, et waestelaste kohut kohtuks nimetatuse ja rhs. hra M. Bock' usub, et see ongi kohus; kuid see ei ole mitte kohus, waid puht administratiiv asutus, ja sellepärast, kui selle administratiiv asutuse asemele seatakse mingi teine samasugune asutus, siis ei ole see miskisugune põhiseaduse rikumine. Mis aga puutub edasikaebe tähtaegadesse, siis ei ole ka see tähtaeg mitte huupi wõetud, waid teatawatel põhjustel. Balti eraseaduse, kui ma ei eksi, § 488 on nimetatud missuguste tähtaegade jooksul wõib waidlust tõsta hoolekande lõpuaruande wastu. Need tähtajad on mitmes kohas mitmesugused: Eestimaa linnades on wist kaks nädalat, mõnes kohas kuu aega jne. Põllutööministeerium on walinud oma projektis terwe maa jaoks ühtlase tähtaja — kaks nädalat.

Kom. aruandja J. Zimmerman: See komisjon ei ole mitte selleks asutatud, nagu hra M. Bock seletab, et aega wiita, waid selle komisjoni läbi tahetakse kiiremlt asju ajada. Kui hra M. Bock arwab, et endine kooseis parem oli, nimelt põllutööministeeriumi juures olew nõukogu, siis pean ütleva, et see nõukogu ei jõua mitte kiires korras asju läbi waadata. Meil on 360 mõisa hoolekande all. Kui nüüd

iga mõisaga üks päew aega läheks, siis wõtaks see wäga palju aega. enne kui nende kõikide mõisade asjad sealt komisjonist läbi jõuawad käia. Peab silmas pidama, et põllutööministeeriumi juures olewa nõukogu liikmed on kõik peawalitsuse juhatajad ja neil on teiste asjadega tegemist, nii et neil nõukogu töde jaoks wähe aega jääb. Sellepärast tuleb uus komisjon asutada, kellel needsamad funktsioonid on, mis endiselgi, see on, põllutööministeeriumi juures töötawal nõukogul.

Juhataja O. Strandman: Sõnasooijaid enam ei ole. Hra M. Bock'i parandus kõlab järgmiselt: § 1. Ajutise walitsuse 17. dets. 1918. a. määruse põhjal („R. T.“ Nr. 10 — 1918. a.) hoolekande alla wõetud mõisade hoolekande walitsejate tegewuse aruannete läbiwaatamiseks ja hoolekande likwideerimiseks antakse põllutööministeeriumi poolt kõik hoolekande asjad alluwuse järele rahukogude juures olewatele hoolekande kohtutele.

Palun neid, kes selle paranduse poolt on, käed üles tõsta. Kes wastu? Nähtaw enam on wastu. Hra M. Bock'i parandus on häälteenamusega tagasi lükatud. Ma panen § 1 II lugemisel wastu wõetud kujul hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. § 1 on wastu wõetud.

Kom. aruandja J. Zimmerman: § 2. Komisjoni liikmed määrab Wabariigi Walitsus. Komisjoni juhatajaks on põllutööminister ehk tema abi.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 2 wastu).

Kom. aruandja J. Zimmerman: § 3. Komisjon täidab waestelaste kohtu aset temale alluwais hoolekande asjus ja talitab Balti eras. §§ 483—496 alusel.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 3 wastu).

Kom. aruandja J. Zimmerman: § 4. Hoolekande lõpuaruannete wastu wõiwad asjasthuwitatud isikud ehk nende wolinikud kaebtust tõsta komisjoni ees ühe kuu jooksul peale teadaande awaldamist „Riigi Teatajas“ hoolekande aruande ettepanemise kohta põllutööministeeriumile hoolekandja walitseja poolt.

Märkus. Balti eras. §§ 488—489 loetakse sellekohaselt muudetuks mõisade hoolekande asjus.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 4 wastu).

Kom. aruandja J. Zimmerman: § 5. Komisjoni otsuse wastu wõib kahe

nädala jooksul peale otsuse awaldamist „Riigi Teatajas“ riigikohtu ees kaebtust tõsta, kes kaebtuse rewisjonini korras läbi waatab.

Märkus. Seadused tsiwiil nõudmiste asjus ei ole selle seadusega muudetud.

Juhataja O. Strandman: Sõnasoowijaid § 5 kohta ei ole. Panen tema hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. § 5 on vastu wõetud. Kodukorra põhjal tuleb III lugemisel peale üksikute paragrahwide wastuwõtmist terve see seadus weel kord hääletamisele. Palun neid, kes selle seaduse wastuwõtmise poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu? Wastu ei ole keegi. Sellega on see seadus ühelhäälel vastu wõetud.

10. Sead. wabr. ja käsitööstuse sead. IV—VI peat. (ülesleid., kaubamärkide, must. ja mudelite kaitsead.) ja maksusead. § 368 muutm. kohta.

Üleüldise komisjoni aruandja A. Palwadre: Seaduse pealkiri on järgmine (loeb): Seadus wabriku ja käsitööstuse seaduse (S. K. XI k. 2 j. 1913. a. wäljaanne) IV—VI peatükkide (ülesleiduste, kaubamärkide, mustrite ja mudelite kaitseadused) ja maksuseaduse (S. K. W. k. 1904. a. wäljaanne) § 368 muutmise kohta.

(Sõnasoowijaid ei ole. Seaduse pealkiri wõetakse hääletamisel vastu).

Kom. aruandja A. Palwadre: A. § 1. Üleüldised määrused. § 1. Wabriku ja käsitööstuse seaduse (S. K. XI k. 2 j. 1913. a. wäljaanne) neljas, wiies ja kuues peatükk §§ 69—157 ja maksuseaduse (S. K. W. k. 1904. a. wäljaanne) § 368 muudetakse järgmiselt:

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 1 vastu).

Kom. aruandja A. Palwadre: § 2. Kõigis nimetatud §§ ettetulewate sõnade:

- a) отдел промышленности,
- b) комитет по техническим делам и отдел комитета,
- d) общее присутствие комитета,
- e) по Указу Его Императорского Величества,
- g) Правительствующий Сенат,
- h) Правительственный вестник и вестник финансов,
- i) Изобретения и усовершенствования,

kui ka nende läbi sünnitatud sõnade asemele asendatakse neile wastawad sõnad:

- a) Patendi amet,
- b) Patendi komitee,
- d) Patendi apellatsioonikomisjon,
- e) Wabariigi Walitsuse korraldusel,
- g) Riigikohus,
- h) „Riigi Teataja“,
- i) ülesleidused

ja selle läbi moodustatud sõnad.

Rkl. K. Wirma (sd.): Minule on arusaamatu, mispärast see paragr. teiseks paragr. on wõetud ja mitte § 1 ühendatud ei ole. Kui sellel mingisugust iseäralikku otstarbet ei ole, siis peaks § 2 wälja jäetud saama ja see, mis selle all öeldud, § 1 juure lisatama.

Kom. aruandja A. Palwadre: Wahe on see, et § 1 käib terve seaduseelnõu kohta, kuna § 2 aga käib ainult § 2 tehtud muudatuste kohta ja sellepärast minu arwates oleks täiesti loomulik, et § 2 muutmata jääks.

Juhataja O. Strandman: Sõnasoowijaid enam ei ole. Teisi ettepanekuid ei tehta. Panen § 2 hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Sellega on § 2 vastu wõetud.

Kom. aruandja A. Palwadre: § 3. Wene seaduses ettenähtud maksu kõrgendatakse nõnda, et ühe rubla asemel wõetakse 100 Emk.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 3 vastu).

Kom. aruandja A. Palwadre: B. Neljas peatükk. § 4. Neljanda peatüki pealkirja: „Ülesleiduste ja täienduste eesõigustest“ asemele asendatakse: „Patendi seadus“.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 4 vastu).

Kom. aruandja A. Palwadre: § 5. § 73 täiendatakse järgmise 2-se märkusega: „Ülesleiduse kirjelduse wõib patendinõutaja ka teistes kohalistes keeltes, kui ka Inglise ja Prantsuse keeles sisse anda, kuid selle tingimisega, et eestikeelne tõlge ühe kuu jooksul, nõutamise sisseandmise päewast arwates, patendi ametile ära antakse“.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 5 ühelhäälel vastu).

Kom. aruandja A. Palwadre: § 6. § 78 lõpp, algades sõnadega „совершенные в течение“ muudetakse järgmiselt:

„mis sünnib kaitsetunnistuse väljaandmise päewast kunni patendi allakirjutamise päewani.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 6 wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 7. § 80 kaotatakse ära.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 7 wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 8. § 81 muudetakse järgmiselt:

„Patendi andmise küsimus läheb peale esialgset läbiwaatamist patendi ameti juhataja poolt ühes selle otsusega patendi komitee läbiwaatamisele.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 8 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 9. § 82 muudetakse järgmiselt:

„Patendi komitee seisab koos patendi ameti juhatajast esimehena ja tööstuse ja juriidilise osakondade esitajatest liikmetena. Komitee esimees on kohustatud komitee istungitest hääleõigusega osa wõtma kutsuma nende ministeeriumide esitajaid, kelle tegewuse piirkonda teatud ülesleidus kuulub. Peale selle wõiwad esimehe poolt komitee istungitele kutsutud saada patendinõutajad ehk nende wolinikud, kui ka asjatundjad isikud suusõnaliste seletuste andmiseks. Asja läbiarutamine ja otsustamine sünnib ilma wiimaste isikuteta.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 9 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 10. § 83 muudetakse järgmiselt:

„Komitee kohuseks on, ilma et arutada, kas ülesleidus on kasulik ja tululik, ehk patendinõutaja omandus, ehk tõesti uus, wõimalikult kindlaks määrata, kas sisseantud nõudekiri, ülesleiduse kirjeldus kui ka teised asjasse puutuvad dokumendid täielikud on ja seaduslikkudele nõudmistele wastawad. (§§ 73 ja 75.)“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 10 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 11. § 87 algus, algades sõnadega „Привилегия на“ kunni „на оныя“ (§ 91) muudetakse järgmiselt:

„Ülesleiduste peale antakse patent välja patendinõutaja soowi järele kunni wiieteistkümneme aasta peale, patendi nõutamise sisseandmise päewast arwates.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 11 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 12. § 88 kaotatakse ära.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 12 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 13. § 90 muudetakse järgmiselt:

„Tähendatud kaebtused waadatakse läbi ja otsustatakse patendi apellatsiooni komisjoni poolt.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 13 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 14. § 90 täiendatakse järgmistega §§ 90¹, 90², 90³ ja 90⁴.

„90¹. Patendi apellatsiooni komisjoni koosseisu kuuluvad: kaubandus-tööstusministri poolt määratud isik esimehena ja tööstuse ja juriidilise osakondade juhatajad ehk nende asetäitjad liigetena; peale selle wõib esimees istungitest osa wõtma kutsuda asjastuwitatud ametkondade (ministeeriumide) esitajaid, Isikud, kes patendi komitee asja esialgsest läbiwaatamisest osa wõtsid, wõiwad osa wõtta ka apellatsiooni komisjoni istungist, kuid ainult nõuandwa hääleõigusega; komisjoni istungitele kutsutakse esimehe poolt patendinõutajad ehk nende wolinikud seletuse andmiseks, kusjuures nende mitteilmumine asja otsustamist ei takista.“

„90². Pärast seda, kui patendi komitee ehk patendi apellatsiooni komisjon otsustab patenti välja anda (§ 84 ja 90¹) patendinõutaja poolt soovitud kujul, ehk kui patendinõutaja nõusolemist awaldab patenti wastu wõtta patendi ameti poolt ette pandud muudatustega ja kitsendustega, missugustest nõusolemistest patendinõutaja peab teatama kolme kuu jooksul sellekohase otsuse kättesaamise päewast arwates, kuulutab patendi amet patendi andmisest „Riigi Teatajas“. Kuulutamise päewast peale kolme kuu jooksul, on igapäew wõimalus patendi ametis ennast asjasse puutuwate materjaalidega tutvustada. Patendinõutaja sellekohase ettepaneku korral wõib selle kuulutuse ilmunist „Riigi Teatajas“ edasi lükata mitte rohkem, kui neli kuud, otsuse tegemise päewast arwates.“

90³. Kui kolme kuu jooksul, § 90² tähendatud kuulutamise päewast arwates, kellegi poolt patendi ametisse teade tuleb, mis sellekohaste andmete läbi ka tõenda-

tud, et ülesleidus juba tuntud ja tarwitu- sele wõetud ehk üleüldse §§ 71, 72 ja 75 nõudmistele ei wasta, siis teatatakse sellest patendinõutajale, ühtlasi temale ette pan- nes, kolme kuu jooksul, teadustuse kätte- saamise päewast arwates, seletustega esi- neda. Kui ülemaltähendatud teates pa- tendinõutaja wastu süüdistust tõstetakse wõõra ülesleiduse omandamises, siis lõpe- tatakse patendi andmise asi ja pooltel tu- leb kohtu poole pöörata. Pärast tähenda- tud tähtaegade teeb patendi komitee lõ- puliku otsuse patendi andmise ehk mitte- andmise kohta.“

90^a. Kolme kuu jooksul, § 90^a tähenda- tud kuulutamise päewast arwates, on patendinõutaja kohustatud sisse andma patendi ametisse rentei kwiitungi wasta- wate patendi aastamaksude äratasumise üle. Wastasel korral lõpetatakse patendi andmise asi ilma patendi väljaandmiseta“.

Juhataja O. Strandman: Kas soowitakse sõna wõtta selle paragr. kohta? Ma juhin Riigikogu liigete tähelpanu selle peale, et kas ei soowita neid paragrahwe, mis eelmise paragrahwi alla on koondatud, lahus hääletada. — Niisugust soowiawal- dust ei tehta. — Ma panen selle paragr. hääletamisele. (Hääletatakse). Sellega on § 14 wastu wõetud.

Kom. aruandja A. Palwadre: § 15. § 91 muudetakse järgmiselt:

„Peale lõpulikku otsustamist patenti anda ja pärast seda, kui patendinõutaja poolt wastawad aastamaksud on ära maks- tud, annab patendi amet patendinõutajale patendikirja välja. Patendikiri algab sõ- nadega: „Eesti Wabariigi Walitsuse kor- ralduse põhjal“ ja peab sisaldama:

1) patendinõutaja nime, kodakondsust, ametit ja asukohta;

2) ülesleiduse nimetust ja täielikku üksikasjalist kirjeldust kui ka selle ise- äralduste seletust;

3) nõutamise sisseandmise ja patendi allakirjutamise päewa;

4) patendi kestwuse tähtaega;

5) tähtaega, mille kestel ülesleidus Eestis peab teostatud saama;

6) etteteatamist, et walitsus selle eest ei wastuta, et ülesleidus patendinõutaja omandus, ehk kasulik, tõesti uus, ehk õi- gesti ja täpisealt kirjeldatud.

Kui patent välja antud täiendawa pa- tendina teise isiku omanduseks olewa pa- tendi läbi kaitstud ülesleiduse täienduse ehk muutmise peale (§ 94), siis peab was- tawas patendikirjas tähendatud olema, et

täiendawa patendi tarwitamine lubatud on ainult algpatendi omaniku nõusolekul.

Patendikirjale kirjutawad alla kauban- dus-tööstusminister ja patendi ameti juha- taja patendi ameti pitserit juure lisades.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletami- sel wõetakse § 15 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 16. § 92 muudetakse järgmiselt:

„Patentide väljaandmisest kuulutatakse „Riigi Teatajas“. Peale selle seab pa- tendi amet iga aasta, aasta jooksul välja- antud patentide, nimekirja kokku ja peab nimekirja kõigi väljaantud patentide, nii- sama ka patenteeritud ülesleiduste kirjel- duste kohta, mida näha wõib iga soowija patendi ametis.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletami- sel wõetakse § 16 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 17. § 94 punkt 3 sõnad: „со дня публи- каций о выдачѣ охранительн. свидѣтельства“ muudetakse järgmiselt: „kaitsetunnistuse väljaandmise päewast arwates.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletami- sel wõetakse § 17 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 18. § 96 muudetakse järgmiselt:

„Patendiomanik on kohustatud kolme aasta jooksul, patendi allakirjutamise päe- wast arwates, patenteeritud ülesleidust Eestis teostama. Kui ülesleidus olulises osas mitte Eestis, waid wäljamaal teosta- tud saab, siis on patendiomanik kohusta- tud Eesti riigi elanikkudele kättesaadawaks teha patenteeritud ehk patendis kirjeldatud wiisi järele walmistatud saadusi. Kui pa- tendiomanik ühe ehk teise ülemaltähenda- tud nõude täitmata jätab, wõib patent as- jasthuwitatud isikute nõude põhjal maks- wusetaks tunnistatud saada.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletami- sel wõetakse § 18 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 19. § 98 muudetakse järgmiselt:

„Patendiandmise peale waatamata jääb teistel isikutel kui ka ametkonna esitajatel õigus kohtu teel patenteeritud ülesleiduse omanduse õiguse wastu waielda, kas selle terwes kogus ehk ka osade peale, kui ka patendi enese õige väljaandmise kohta (§§ 71, 72 ja 75) ja nõuda, et patent saaks tühjaks tunnistatud.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletami- sel wõetakse § 19 wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 20. § 110 muudetakse järgmiselt:

„Patendi sunduslik wõõrandamine otustatakse igal üksikul juhtumisel Wabariigi Walitsuse määruse järele wastawa ministeeriumi ettepanekul. Ettepanekule lisatakse juure patendiomaniku poolt sisseantud wõõrandamisse puutuwad seletused, kui need määratud tähtjaks esitatud.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 20 wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 21. § 112 kaotatakse ära.

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 21 wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 22. § 116 muudetakse järgmiselt:

„Eelmises paragrahwis tähendatud komisjoni koosseisu kuuluwad: kaubandus-tööstusminister ehk tema abi esimehena ja liikmetena: kaubandus-tööstus-, raha-kohtuministeeriumide ja riigikontrolli esitajad, igastühest üks ja üks esitaja sellest ministeeriumist, kes sunduslise wõõrandamise küsimust alustas, kui temal juba esitajat komisjonis ei ole.“

Ministeeriumide esitajad määratakse sellekohaste ministrite poolt. Kui sundusliku wõõrandamise küsimus kaubandus-tööstusministeeriumi poolt üles wõetud, siis määratakse komisjoni esimees walitsuse poolt.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 22 wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 23. § 122 muudetakse järgmiselt:

„Wõõrandatud patendi omanik wõib kolme kuu jooksul, komisjoni otsuse tegemise päewast arwates, kaebtuse sisse anda riigikohtusse.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 23 wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: D. Wiies peatükk. Kaubamärkide seadus. § 24. § 124 täiendatakse sõnadega: „Kui ka üksikute tähtede ja numbrite ühendused, sõnad ja sõnade ühendused, selle peale waatamata, missugust kuju nad kannawad.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 24 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 25. § 127 muudetakse järgmiselt:

„Kui tööstur ehk kaupleja teatud kaubamärgi tarwitamise ainuõigust nõutada soowib, siis peab tema sellest patendi ametile teatama, ja selle käest tunnistuse

saama (§ 133), selle eest määratud posliinimaksu ära makstes (§ 135). Nõutamine kaubamärgi kinnitamise kohta tuleb patendi ametisse kas isiklikult ehk woliniku läbi sisse anda, ühes kaubamärgi kirjeldusega, klisheega, kujutustega 10 eksemplaaris ja rentei kwiitungiga nõutamise läbiwaatamise kulude katmiseks 300 mk. sissemaksu üle. Selle juures peab tööstur ehk kaupleja ära tähendama, mis liiki kauba ja missuguse ettevõtte jaoks kaubamärk määratud. Kui kaubamärgi omanik wäljamaal elab, tuleb nõutamine Eestis olewa woliniku läbi sisse anda.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 25 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 26. § 127 märkus muudetakse järgmiselt:

Märkus. Wäljamaal asuwate tööstusliste ja kaubandusliste ettevõtete kaubamärgid wõiwad patendi ameti poolt kinnitamiseks wastu wõetud saada selle seaduse määruste põhjal, kuid ainult sel korral, kui need kaubamärgid on seaduslist kinnitust leidnud riigis, kus kaubamärgi omaniku ettevõtte asub, ja kui selle riigi poolt ka Eesti kaubamärgid seaduslikuks kinnitamiseks wastu wõetakse. Tähendatud märgid kinnitatakse patendi ameti poolt selsamal kujul, kui wäljamaal, kusjuures wäljamaal registreerimist tõendawad dokumendid tulewad ette panna.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 26 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 27. § 129 kaotatakse ära.

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 27 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 28. § 131 muudetakse järgmiselt:

„Tarwitamise ainuõigust ei wõi saada kaubamärkide peale, mis

- 1) ei wasta § 126 nõuetele;
- 2) mis liig wähe eralduwad kaubamärkidest, mis teiste töösturite ehk kauplejate poolt sedasama liiki kaupade jaoks registreeritud on;
- 3) üldilisele tarwitusele wõetud teatud kauba jaoks;
- 4) sisaldawad kodu- ehk wäljamaa riikide, linnade ja kohtade wappisid ehk teisi tunnistuseid ehk kellegi isiku nime ehk kujutust, ilma sellekohase loata ja
- 5) koos seisawad ainult üksikutest tähtedest, numbritest ehk niisugustest sõnadest,

mis seletawad kauba walmistamise ehk tarwitamise wiisi, walmistamise aega ehk kohta, kauba otstarbet, hinda, kogu ehk raskust.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 28 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 29. § 132 muudetakse järgmiselt:

„Läbi waadates ettepanud märki ja leides seda käesolewa seaduse nõuetele wastawaks, annab patendi amet märgiomanikule tunnistuse märgi tarwitamise ainuõiguse peale (§ 133). Sel juhtumisel, kui märk tähendatud nõuetele ei wasta, ei leia see kinnitamist ja tagasilükkamise põhjustest antakse kaitsenõutajale teada. Kaubamärgi kaitsenõutaja, kes patendi ameti otsusega rahule ei jää, võib kolme kuu jooksul sellekohase otsuse kättesaamise päewast arwates, selle peale kaebtuse sisseanda patendi ametisse ühes rentei kwiiitungiga sissemakstud 300 marga üle ja nõuda asja uuesti läbiwaatamist patendi apellatsiooni komisjoni poolt.“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 29 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 30. § 137 märkus kaotatakse ära.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 30 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 31. § 139 muudetakse järgmiselt:

„Tööstuslise ehk kaubanduslise ettevõtte wõõrandamise ehk rendileandmise korral läheb kaubamärgi tarwitamise ainuõigus, mis selle ettevõtte endisele omanikule antud, uue omaniku peale üle, kuid ainult endise omaniku nõusolekul, mille kohta tõendus tuleb ette panna patendi ametis kuu kuu jooksul, ettevõtte wõõrandamise ehk rendileandmise päewast arwates“.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 31 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 32. § 139 märkus muudetakse järgmiselt:

„Märkus. Kaubamärgi tarwitamise ainuõigus võib üle antud saada uuele omanikule käesolewas paragrahwis (139) kindlaks määratud korras ka ettevõtte osalise wõõrandamise ehk rendileandmise puhul, kui see osa iseseiswa produktioonia esineb ja üleantaw kaubamärk selle

osa kaupade jaoks määratud oli (§§ 130 ja 133)“.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 32 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: § 33. § 143 lõpp algades sõnadest: „по одному экземпляру таких знаков“ kaotatakse ära.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 33 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja A. Palwadre: E. Maksudest patendi, wabriku mustrite ja mudelite, kui ka kaubamärkide tunnistuse pealt.

§ 34. Maksuseaduse (S. K. W. k. 1904. a.) § 368 muudetakse järgmiselt:

„§ 368. Eelmises (367) paragrahwis tähendatud maks maksetakse ära patendi keetwuse esimese aasta eest, ehk kui patendi nõudmise sisseandmise päewa ja patendi wäljaandmise päewa wahel on rohkem aega mööda läinud, kui üks aasta, siis ka wastawate järgmiste aastate eest, — kolme kuu jooksul, patendi andmise otsuse wäljakuulutamise päewast arwates. järgmistel aastatel maksetakse aastamaks ette, patendi nõutamise teate sisseandmise päewast arwates. Sissemakstud summe ei maksta milgil tingimisel tagasi“.

Juhataja O. Strandman: Sõnasooijaid ei ole. Ma panen selle paragrahwile. (Hääletatakse). Seega on § 34 ühelhäälel wastu wõetud. Seega on käesolew seaduseelnõu II lugemisel läbi ja Riigikogu läheb järjekorras edasi.

11. Riigikogu Kodukorra kom. kodukord aruandja J. Seljamaa: Mõõdaläinud Riigikogu koosolekul otsustas Riigikogu kodukorra § 35 komisjoni uueks redigeerimiseks tagasi anda. Samuti tegi Riigikogu otsuseks ka teised järgnewad paragrahwid, nimelt kogu peatükk 6 komisjoni tagasi anda wastawa termini soetamiseks ja nende ettepanekute arutamiseks, mis § 38 ja 39 kohta on ette kantud. Ma kannan esitaks ette § 35 uues redaktioonis, mis komisjonis sel kujul wastu wõetud ja rahwasaadikutele heakskiitmiseks ette pandud. (Loeb). § 35. Riigikogu koosolekud on otsuswõimulised, kui on koos vähemalt pooled liikmed tema seaduslikust koosseisust. (Põhis. § 46).

Koosolek on nii kaua otsuswõimuline, kui keegi Riigikogu liige kwoorumi kohta kahtlust ei ole awaldanud. Wiimasel korral teeb juhataja peale märguandmise kõrwalruumides olewatele liigetele, koosolekul wiibiwate liigete arwu kindlaks ja lõpetab kwoorumi puudusel koosoleku.

Riigikogu koosoleku awamiseks nõutaw kwoorum määratakse kindlaks koosolekule ilmunud Riigikogu liigete allkirjade läbi kwoorumraamatus.

§§ 36, 71, 81, 82 (tingiwalt) ja 113 ettenähtud hääletamistel loetakse koosolijate liigete arwuks „poolt“ ja „wastu“ hääletajate ja erapooletuks jäänud Riigikogu liigete kogusumma. Kui tähendatud kogusumma on wäiksem seaduslikust kwoorumist, siis loetakse hääletamine maksuwetakts ja juhataja kuulutab koosoleku lõpetatuks. Hääletamise eel on juhatajal õigus märguandmisega kõrwalruumides olijaid Riigikogu liikmeid koosolekule kutsuda.

Teise lõike kohta tähendan järgmist: neid põhjendusi arwesse wõttes, mis möödaläinud koosolekul rahwasaadikute O. Strandman'i ja A. Schulbach'i poolt ette toodud, kwoorumi küsimuse lahendamise suhtes, on wastaw parandus komisjoni poolt wastu wõetud. Peale selle wõttis komisjon arwesse rhs. J. Tõnisson'i ja J. Piiskar'i parandused 3-ma lõike kohta ja redigeeris tähendatud lõike wastawalt nendele parandustele, arwesse wõttes, et need mahaarwamised, mis Riigikogu liikme puudumisega tema kuutasust maha arwatud saawad, mõne teise paragr. juure mahutatakse.

Rkl. A. Palwadre (sd.) Mulle näib, et siin redaktsioon mitte küllalt õnnestunud pole. § 35 II lõike wiimasel lauses on öeldud: „Wiimasel korral teeb juhataja peale märguandmise kõrwalruumides olewatele liigetele koosolekul wiibiwate liigete arwu kindlaks ja lõpetab kwoorumi puudusel koosoleku“. Wõib aga juhtuda, et kwoorum koos on, ja koosolekut jätkata wõiks, kuna aga selle etteloetud lause järele nagu mõista antakse, et juhataja koosoleku sarnastel kordadel harilikult lõpetama peaks. Ma teeksin ettepaneku sõnade asemele: „kwoorumi puudusel“ panna sõnad „kwoorumi puudumise korral“.

Siis neljanda lõike kohta tahaksin öelda, et mulle kahtlane paistab, hääletajate kogusumma järele kwoorumi kindlaks tegemine. Wõib juhtuda, et koosolekul Riigikogu liikmeid leidub, kes hääle lugemisel käsi üleüldse üles ei tõsta, nõnda et juhataja, kui ta ainult hääletajaid arwesse

wõtab, koosoleku lõpetada wõib kwoorumi puudusel, kuna aga kwoorum tõeliselt koos on. Leian, et neljandama lõike lõpus ära jääda wõiks laused: Kui tähendatud kogusumma on wäiksem seaduslikust kwoorumist jne. kunni sõnani „hääletamise eel“. Tuleks lihtsalt kindlaks teha koosolekul wiibiwate liigete arw lihtsa lugemise teel, aga mitte hääletajate järele. Minu ettepanek oleks järgmine: Teises lõikes ära jätta sõnad „kwoorumi puudusel“ ja asemele panna sõnad „kwoorumi puudumise korral“. Neljandas lõikes eelwiimane lause wälja jätta. (Rhs. J. Tõnisson kohalt: Kuidas jääb siis hääletamisega?).

Siin küsitakse, kuidas siis talitada hääletamise korral, kas hääletamine tuleb lugeda makswaks wõi maksuwetakts, kui kwoorumi koos ei ole. Mina arwan, et niisugusel korral peaks ette nähtud olema mingisugused teised määrused, aga mitte koosoleku lõpetamine. Kui meie wiimase juure jääksime, siis looksime sarnase olukorra, et Riigikogu liikmed küll koos istuwad ja arutamisest osa wõtawad, kuid tarbekorral wõiwad ka kunstlikult koosoleku lõpetada ja sellega tööd takistada. Sel juhtumisel, kui kwoorum koos ei peaks olema hääletamise ajal, tuleks see päewakorrapunkt ehk hääletamine edasi lükata, aga mitte mingil tingimisel koosolekut keset tööd lõpetada.

Rkl. M. Martna (sd.): Minu ettepanek käib § 35 wiimase lause kohta. Siin on nimelt öeldud, et „hääletamise eel on juhatajal õigus märguandmisega kõrwalruumides olijaid Riigikogu liikmeid koosolekule kutsuda“. Mina soowitaks „õiguse“ asemele „kohus“ panna, aga et ma Riigikogu juhatajale just kohuseid peale panna ei taha, siis panen ette seda lauset järgmiselt redigeerida: „Hääletamise eel laseb Riigikogu juhataja kõrwalruumides wiibijaid Riigikogu liikmeid märguandmise läbi koosolekule kutsuda“.

Kohtuminister J. Reichman: Mina panen ette § 39

Juhataja O. Strandman: Ma palun, praegu on § 35 arutusel. Sõnasoowijaid ei ole. Ma palun rutemini kirjalikka ettepanekuid teha.

Rkl. K. Wirma (sd.): Selle paragr. juures on õige palju mõeldud ja kombineeritud ja siiski on ta ikka weel keeruline. Kui nüüd rhs. A. Palwadre ütleb, et kui loetakse hääled poolt ja wastu ja erapooletud ära, ja siiski ikka weel erapooletuid jääb, siis on ju weel niisugune kombinat-

sioon võimalik, et kui hääletatakse, siis võivad poolt- ja vastuhääletajad ka erapooletute lugemisel kaasa hääletada. Sest kui tahetakse segamini ajada, siis on selleks ikkagi kõiksugu võimalusi olemas. Siin peab juba Riigikogu liigete korralikuse peale lootma.

Minu arwates on küsimus peaasjalikult selles, et kui kujuneb kwoorumi puudus, mis siis teha? Selleks on nüüd see paragr. õieti tarwilik. Kuid nüüd; ma ei tea, ja arwan, et seda rkl. A. Palwadre ettepanekus ka ei olnud, et mis sest hääletamisest saab, mis hääletati kwoorumi puuduse ajal. Seda peaks kindlasti ära ütleva, et see hääletamine igatahes ei saaks makswaks loetud.

Rkl. J. Tõnisson (rhw.): Ma paluks ainult selgitada, mispärast ei saada kwoorumi mitte teisiti kindlaks teha, kui poolt, vastu ja erapooletute äralugemisel? Kas see harilik kwoorumi kindlakstegemine niisuguse ütlugemisega võimalik ei ole. Kui siin tahetakse poolt ja vastu hääletada selles mõttes, et kedagi sealt välja ei tohiks jääda, siis... (A. Anderkopp kohalt: See on hääletamise tagajärgede äramääramine). Ja, aga siin on ju öeldud, et kwoorumi kindlakstegemiseks loetakse poolt ja vastu hääletajate kogusumma. Koosolekul wiibiwate liigete arw peaks ütlugemisega kindlaks tehtama ja siis ei ole tarwis poolt ja vastu hääletajate arwu ära lugeda. Kui see järele jäetakse, siis langeb ka rhs. A. Palwadre poolt tehtud ettepaneku tarwidus ära (Wahelhüüe: siis peab igakord eriti lugema?). No ja, see on minu arwates loomulik, sest see ei ole ju ka tehniliselt raske, kuna meil liigete arw nii väike on. See on igatahes palju lihtsam, kui poolt ja vastu ja erapooletute häälte äralugemine. Minu ettepanek oleks see; jäetakse välja „poolt ja vastu hääletajate ja erapooletuks jäänud Riigikogu liigete kogusumma“ ja selle asemele pannakse „koosolekul wiibiwate liigete kogusumma“ nii et terve lause kõlaks siis nii: „loetakse koosolijate liigete arwuks koosolekul wiibiwate liigete kogusumma“.

Rkl. K. Wirma (sd.): Siin peab tähelepanu juhtima selle peale, et praegu ei ole jutt mitte alalistest hääletamisest, waid kwalifitseeritud hääletamisest, millest räägitakse §§ 36, 71, 81 ja 113. Seal, on tarwis näha, kas oli tõepoolest $\frac{2}{3}$ hääli poolt või vastu ja seal on tingimata tarwis kuidagi moodi selgeks teha, kui palju rahwasaadikuid hääletamise ajal koosolekust osa võtsid. Kui hra J. Tõnisson'i ettepanek peaks vastu võetama, siis saaks ehk

seda eesmärki teatud wiisil kätte, kuid mina arwan paremaks võtta parandus niisugusel kujul vastu, et koosolijate kogusumma ära loetakse.

(Juhatama hakkab abiesimees K. Wirm'a:

Rkl. O. Strandman (töer.): Ettepanek oli juba kaalumisel, aga et selle vastu waieldi, siis võiks juhataja koosolekul wiibijaid lasta ära lugeda ja kui välja tuleb, et seal vähem on, kui tarwilik, siis võtab ta ise kwoorumi küsimuse üles. Harilikult juhataja ei tohi seda teha enne, kui keegi rahwasaadik seda ära näeb ja ettepaneku teeb.

(Juhatama hakkab esimees O. Strandman).

Rkl. J. Tõnisson (rhw.): Selles asjas peab algatus kusagil olema. Tahab seal keegi ettepaneku teha, et kwoorumi ei ole, siis loetakse kwoorum üle. Seal läheb ettepanek üksiku liikme poolt välja, aga kui juhatus kodukorra järele teatud fakti peab ka konstaterima, siis võib see küll juhtuda, et muidu wahest oleks koosolek edasi kestnud, aga nüüd peab juhatus lõpetama. On ka päris loomulik, et kui hääled poolt või lahku lähewad ja kui tarwis on koosolijate arwu üle lugeda, et hääletamise teel tõesti õiget otsust kätte saada, siis ei või ka mitte väikse arwu saadikutega hääletada ja sellepärast on õige, kui sarnasel korral kwoorumi puudusel koosolek lõpetatakse, kui mitte ei ole iseäralikku wastasettepanekut, mida hääletada. Kuid parlamendi töös on see minu arwates väga loomulik, et mitte väikse arwuga wastupidist arwamist ära näidata, waid et siin peab juba automaatselt juhatus läbi saama konstateritud, et kwoorumi koos ei ole ja siis saadikuid kokku kutsuma. Minu arwates on see liig kitsendawalt võetud, kui meie nii arwame, et juhatajal ei ole õigus rahwasaadikuid kokku kutsuda. Juhatajal peab võimalus olema ka väljastpoolt liikmeid igal ajal kokku kutsuda. (Martna: Seda peaks igakord ka tehtama). See on ka loomulik; juhataja näeb, et liikmete arw liiga väike ja hääletamine läheneb. Wäheldase arwu peale põhjendades teeb juhatus korralduse ja kui tarwiline arw kokku tuleb, on ka hääletamine. Muidugi peab juhataja õiglaselt oma õigust tarwitama ja usaldusmees olema.

Rkl. A. Palwadre (sd.): Ma võtan oma paranduse tagasi. Ma näen, et see paragr. on keerulisem ja natuke segasem, kui ta esimesel silmapilgul paistab, ja ma

leian, et kodukorra komisjon peaks uuesti seda asja läbi kaaluma ja selgemalt redigeerima. Igatahes paistab, et isegi kodukorra komisjoni liigetel see asi päris selge ei ole ja nendestki mõned leiavad, et niisugune kvoorumi konstateerimise viis, ainult hääletamise järele, mitte kohane ei ole. Saadikutele ei ole keelatud mitte hääletada ja kõikuva kriteeriumi peale kvoorumi konstateerimist rajada ei ole mitte hea. Ma teen ettepaneku § 35 uuesti kodukorra komisjoni kätte anda.

Juhataja O. Strandman: Lõpu sõna on komisjoni aruandjal.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Selle paragr. tagasiandmise vastu komisjoni pean mina vaidlema. Komisjon leiab, et see paragr. sel kujul võib vastu võetud saada, ilma et ta segadusi või arusaamatusi tekitaks. Mina ühinen rhs. A. Palwadre poolt tehtud parandusega § 35 ja 36 kohta, mis on IV lõike kohta tehtud. § 36 kõneleb koosolekute kinniseks kuulutamise, nimekirjade kinnipanemisest ja sellega ühenduses olewatest küsimustest; § 71 ja 81 kõnelewad kinnisest hääletamisest; § 113 kõneleb väljabeitmisest, ja kõiki neid asjaolusid ärwesse wõttes, oli tarwis seda § sel wiisil väljendada, et pärast kahtlust ei wõiks tekkida, kas siin nõutud kvalifitseeritud häälteenus ühe ehk teise ettepaneku poolt on. Kui siin kõneldakse, et hääle äralugemine mitte õige abinõu ei ole, siis ütlen ma, et õige abinõu wast sellepärast ta ei ole, et meil hääletatakse ainult käte ülestõstmisega, mujal mail on sageli teised hääletamise wiisid tarwitusel.

Isiklikult leian mina, et paragr. komisjoni tagasiandmisel, võib olla, see küsimus mitte paremini ära otsustatud ei saa. Mina kõnelen komisjoni andmise vastu ja teiseks kõnelen hra J. Tõnisson'i paranduse vastu.

Juhataja O. Strandman: Kuna hra J. Tõnisson oma ettepanekut kirjalt sisse ei annud, siis asun ma rhs. A. Palwadre poolt sisseantud ettepaneku hääletamisele, mis käib § 35 kohta ja kõlab järgmiselt: „§ 35 kodukorra komisjoni uueks läbiwaatamiseks tagasi anda“. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Nähtaw enamus on selle ettepaneku poolt. Sellega ei tule teine parandus hääletamisele.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Peale selle arutas komisjon VI peatükki kokkukõlas nende parandustega, mis on

ette pandud rhs. K. Wirma poolt, et neid wiia kokkukõlasse § 38 ning 39, selle ettepanekuga, mis on tehtud uue termini kohta; selle küsimuse lõpuliikudeks äraotsustamiseks oli paragr. antud kodukorra ja redaktsiooni komisjoni ja seal otsustati, et sõna „ettekanne“ asemel tarwitada sõna „esitis“, ja siis peale selle oleks VI peatüki pealkiri järgmine: „Ettepanekute, esitiste ja seaduseelnõude esitamine, arutamine ja lugemine“.

Siis oleks weel waja § 38 ja 39 üheks paragrahwiks ühendada ja see paragr. oleks järgmine:

„Igal Riigikogu liikmel, rühmal, komisjonil kui ka wanematekogul, Riigikogu esimehel ja juhatusel, Wabariigi Walitsusel ja tema üksikute liigetel, riigikohtul, riigikontrolööril ja wastawate eriseaduste põhjal ka teistel asutustel ning ametnikkudel on õigus esineda Riigikogule seaduseelnõudega ja esitistega.

Seaduseelnõud ja esitised peawad olema kirjalikud Riigikogu otsuseelnõu kujul.“

Kohtuminister J. Reichman: Ma tahtsin järgmise parandusega esineda. Ma panen ette § 39 välja jätta sõnad: „ja, tema üksikute liigetel“, s.o. walitsuse liigetel, sest nagu mina aru saan, on meie põhiseadus rajatud walitsuse tegewuse ühtlustamise põhimõttele. Kui meie nüüd kodukorras wõimalust anname üksikutele walitsuse liigetele, oma seaduseelnõudega esineda, mis lahku wõiksid minna walitsuse eelnõudest, siis oleks walitsuse tegewuse ühtlustamise põhimõte raske läbi wiia. Mina paneks sellepärast ette järgmisi sõnu, mis juba tähendasin, välja jätta. Et aga nüüd otsustatud on eelnõu seda osa komisjoni tagasi anda... (Wahelhüüded: § 35 anti komisjoni tagasi). Ma palun siis nimetatud sõnu välja jätta, ja kui see asi wahest pikemat järeelkaalumist nõuab, siis soowitaks ma seda paragr. kodukorra komisjoni tagasi anda, nimelt selles mõttes, et need arwamised saaksid ärwesse wõetud, sest et see paragr. sel kujul, nagu ta ette toodud, walitsuse tegewuse ühtlustamise põhimõtet rikub.

Rkl. J. Uluots (põl.k.): Austatud rahwasaadikud! Minule paistab, et § 39 niisugusel kujul, nagu ta praegu siin ette toodi, mõnesuguste asjaolude tõttu mitte otetarbekohane ei ole. Kui Riigikogu niiviisi wõtta, nagu iga teist seadusandlist asutust, siis peab ärwesse wõtma, et tema poolt wastuwõetud seadused harilikult rahwa ja riigi kohta wäga tähtsad on, sest

wähema tähtsusega seaduse normide väljajaandmine antakse teiste asutuste kätte. Teiseks peab seda arwesse wõtma, et seaduseelnõude sisseandmine enesega terwe rea tööd kaasa toob Riigikogu seadusandlistele asutustele. Sellepärast, nii hästi seaduste tähtsuse seisukohalt, kui ka selle töö seisukohalt, mis seaduste andmisel asutustel täita on, tuleb õigeks pidada, et seaduseelnõude väljajaandmine oleks asutuste käes, kes enam ehk vähem garanteeriks selle seaduse tarwilikkust ja ka seda, et Riigikogu üksikud asutused, tema komisjonid, mitte asjata seaduste läbiwaatamisele ei peaks asuma. Põhimõte, millest välja peaks minema, on see, et seaduseelnõuga esineb asutus, mis oleks enam vähem niisugune, et ta selle ülesande täitmise kindlustaks. Käesolewa seaduse § 39 paistab mulle aga niisugune olewat, et seal seda kindlustust olemas ei ole; siin räägitakse sellest, et igal Riigikogu liikmel on õigus seaduseelnõudega esineda. Minu arwates ei tee halba, kui seda Riigikogu liigete hulka suurendatakse, kes seaduseelnõudega wõib esineda. Kui keegi loodab, et seaduseelnõu Riigikogu poolt wastu wõetakse, siis vähemalt peab arwama, et sel Riigikogu liikmel rohkem poolehoidjaid on, kui ta aga tahab, wõib olla, mingisuguseks poliitiliseks wõi propagandistlikeks otstarbeks seaduseelnõu sisse anda — ka niisuguseid juhtumisi on olemas — siis, minu arwates, oleks jällegi soowitaw, et tal rohkem poolehoidjaid oleks, mitte üksainuke liige ei peaks seda tegema.

Nüüd tekib aga küsimus, kui palju neid peaks olema; ma ei tahaks siin mingit kindlat arwu üles seada, kuid minu arwates oleks kohane 10 liiget, aga seda arwu wõiks ka wiie peale vähendada ehk kui waja, kunni 3-meni redutseerida, selle põhimõtte järele, et küsimiste ja arupärimiste ettepanemiseks on waja samasugust 3-liikmelist arwu, nagu ka iga rühma alammäär 3 liiget on. Ühe sõnaga: tuleks see lause minu arwates rewideerimise alla wõtta, et üksikute Riigikogu liigete kätte seaduste algatamist ei antaks. Mis puhtub rühma algatuse õigustesse, siis selle wastu ma ei waidle, samuti ka komisjonide algatuse õiguse wastu.

Wördlemisi kahtlane näib olewat juba järgmine asutus, kellele käesolewa paragrahwi järele seaduse algatuse õigus antakse, s. o. wanematekogu, Riigikogu esimees ja Riigikogu Juhatus. Mina arwan, et nendele asutustele mitte ei pruugiks seaduse algatuse õigust jätta. Ma arwan, et kui Riigikogu esimees tahab esi-

neda mingisuguse seaduseelnõuga, siis wõib ta seda sama hästi teha lihtsalt Riigikogu liikmena, siis, kui meie seda põhimõtet õigeks tunnistame, et seaduse algatuse õigus ühele liikmele jääks. Samuti arwan ma, et juhatus seisab ju Riigikogu liigetest koos ja kui juhatus tahab mingisuguse seaduseelnõuga esineda, siis wõiwad tema liikmed seda teha, kui liht Riigikogu liikmed, ometi mitte Riigikogu Juhatusena. Mis puhtub lõppude lõpuks wanematekogusse, siis käiwad asjaolud, mis Riigikogu esimehele ja Riigikogu Juhatusesele seaduse algatamise õiguse andmise wastu räägiwad, ka wanematekogule selle õiguse andmise wastu.

Järgmine asutus, mis siin ette nähtud, on Wabariigi Walitsus ja tema üksikud liikmed. Wabariigi Walitsuse üksikute liigetele seaduse algatamise õiguse andmise wastu on hra kohtuminister juba sõna wõtnud sellest seisukohast välja minnes, mis ta siin ette tõi. Mina aga arwan, et mitte ainult walitsuse tegewuse ühtlustamise mõttes ei ole tarwis walitsuse üksikutele liigetele seaduse algatamise õiguse andmise wastu olla. Mina arwan aga, et iga seadus peab ometi põhjalikult läbi kaalutud olema, tal peab eluline tarwidus olema, siis pruugib tema vaatamiseks aega wiita Riigikogul ja tema asutustel. Mina arwan, et kui nüüd mingisugune minister leiab, et seadus tarwilik on, siis pruugib tal seda ainult Wabariigi Walitsusele ette kanda ja Wabariigi Walitsus annab ta wastawale kohale edasi.

Edasi ei näi mulle mitte selged olema põhjused, mille tõttu riigikohtule, riigikontrolöörile ja teistele asutustele ja ametnikkudele seaduse algatuse õigus on antud. Meie põhiseaduses on olemas põhimõte, mis wõimude — nii öelda — funktsioonide eraldamisest välja läheb ja sellest seisukohast wõttes ei peaks riigikohtule mitte seadusandlist funktsiooni antama — tingimata on seaduse algatuse õigus üks seadusandline funktsioon. Kui riigikohus leiab, et mingisugune seadus tarwilik on, siis wõib ta teda ette panna sel teel, et ta teatawa esitisega Riigikogus esineb ehk katsub teist teed leida, aga igatahes riigikohtul, kui niisugusel, algatusõigust ei wõi olla. (A. Anderkopp: Põllumeeste kogule tahtsite algatust anda, aga riigikohtule mitte!) Hra Anderkopp, wast seletate pikemalt? — Mina nende üksikute wasturääkimiste peale rõhku ei pane. (J. Kana: Põllumeeste kogu seadust ei tunne!) Noh, hra Kana, ma arwan, et teid uskuda wõib. (Naer). Igatahes mina nendele asutustele,

mis siin üles on loetud, seaduse algatuse õiguse lubamist õigeks ei pea.

Mis puutub riigikontrolli, siis on tema põhiseaduse järele Riigikogu organ ja kui organ, võiks tema oma tarwidusi Riigikogu kaudu täita. Kord oli mul hra riigikontrolööriga mõttewahetus selles asjas. Tol ajal ei olnud mina weel mõelnud selle küsimuse üle, kuid nüüd paistab mul aga, et wististi iseäralist tarwidust mitte ei pruugiks olla riigikontrollele wastawa õiguse andmiseks. Mis aga puutub teistesse asutustesse ja ametnikkudesse, kellele ka seaduse algatuse õigus on antud, siis minu arwates, seda tarwis ei ole. Kui on mingisugune asutus ehk ametnik olemas, kes soowib seadust muuta, siis on temal tee ette määratud, ta võib pöörata oma ülemuse poole ja ülemuse kaudu seda asja läbi wiia. (A. Anderkopp: Aga kui tal muud ülemust ei ole, kui Riigikogu, päituseks riigikantsler?) Meil praegu riigikantsleri ei ole, ja wadjaduskorral võib seda eriseaduses ette näha, siis on minu arwates täiesti ilmaaegu riigikantslerist rääkida, sest on täiesti teadmata, kas meil niisugust ametnikku olemas saab. Kui meil weel teatawaid asutusi ei ole, siis ei pruugi neile weel mitte õigust anda ja see kodukorrapunkt, millest praegu jutt, teed lahti ei hoi. Wastawad asutused ja ametnikud wõiwad minu arwates ettepanekuid teha väga hästi Wabariigi Walitsuse kaudu ehk jälle teisel teel. Minu arwates wõiks seaduseelnõuga esinemise algatus anda Riigikogu liigetele ja äärmisel juhtumisel 3 liikmele, siis rühmale, komisjonile ja Wabariigi Walitsusele, kuna kõigile teistele seaduseelnõuga esinemise õigust Riigikogu poolt anda ei tuleks. Mis aga puutub kõigisse neisse asutustesse ja ametnikkudesse, kes praeguse § 39 järele ette on loetud, siis minu arwates tuleks neile jätta n. n. esitiste õigus, aga seaduseelnõudega esinemise õigus tuleks neilt ära wõtta. Selle tõttu kujuneks minu ettepanek järgmiselt: esimese osa I lõige käesolewas paragr. tuleks järgmiselt lugeda: „Wähemalt kolmel Riigikogu liikmel, rühmal, komisjonil ja Wabariigi Walitsusel on õigus seaduseelnõudega Riigikogule esineda.“ Ma nimetasin „wähemalt“ sellepärast, et ma sellest mitte tülikäsimust teha ei tahtnud. (A. Schulbach kohalt: Kas kolm rühma ei wõi?) Wõtke kas kõik rühmad kokku.

Teine lõige sellesamas paragr. oleks: „Igal Riigikogu liikmel, rühmal, komisjonil, kui ka wanematekogul, Riigikogu esimehel ja esitusel ja juhatusel, Wabariigi Walitsusel ja tema üksikutele liigetele, riigi-

kohtul, riigikontrolööril ja wastawate eriseaduste põhjal ka teistel asutustel ning ametnikkudel on õigus esineda Riigikogule esitistega.“ Kolmas lõige oleks siis niisugune; nagu ta praegu olemas: „Seaduseelnõud ja esitised peawad olema kirjalikud Riigikogu otsuseelnõu kujul“.

Ma arwan, et see ettepanek, mis ma praegu siin teen, on seletataw järgmise asjaoluga: See paragr. on kokku seatud nimelt selles mõttes, et esitised ja seaduseelnõud mitte ühesugused ei ole, et meil ei pruugiks mitte esitisi ja seaduseelnõusid ühewääriliseks teha, waid ka nende sisseandmise juures peaks wahet tehtama.

Rkl. A. Oinas (sd.): Lugupeetud rahwasaadikud! Mina ei taha rhs. J. Uluots'a poolt esitatud küsimust terwes tema ulatuses puudutada, ma tahan ainult seda kaitseda, et riigikontrolleerile jäetaks õigus seaduseelnõudega esineda Riigikogus. Hra J. Uluots oli küll lahkem riigikontrolli kui riigikohtu wastu, lubas weel järel kaaluda, kas riigikontrolleerile anda õigust seaduseelnõudega Riigikogus esineda. Minul oli juhus rääkida hra J. Uluots'aga käesolewa küsimuse üle Riigikogu kõrwalruumis nädal aega waremalt ja siis oli hra J. Uluots see, kes tähelpanu juhtis selle peale, et Riigikogu kodukorras tuleks õigus jätta riigikontrolleerile esineda Riigikogu ees seaduseelnõudega. Hra J. Uluots arwas siis, et see õige oleks. Mina tahaks hra J. Uluots'ale ette panna, et tema oma selleaegselt mõttest ka täna mitte ei loobuks.

Lugu on järgmine: Riigikontroll on meie põhiseaduse ja riigikontrolli ajutise seaduse järele Riigikogu walweorgan, tema kohus on selle järele walwata, kuidas riigiasutused riigi waranduse ja riigi rahadega ümber käiwad. Pean tähendama, et praegu meie riigi majapidamise alal kirju segu on järele jäänud seadustest, mis Wene ajal makswad olid. Osa neist on wananenud, osa ei sünni meie oludele. Rewisjoni määruste alal on meil praegu niisugune kirju seisukord, et nii riigiasutused, kui ka kontroll nendega püsti hädas on. Et sellest halwast seisukorrast läbi pääseda, on hädapärast tarwilik kõige pealt ajakohast rewisjoni-seadust wälja töötada. Makswad rewisjoni määrused on makswad 60 aastatest. Neid on pärastpoole paigatud ja lapitud. Hädapärast oleks tarwis uut rewisjoni-seadust wälja anda. Arusaadaw, et see töö eestkätt riigikontrolli ülesanne peab olema, sest riigikontroll on ju see asutus, kelle huwides on järelwalwe korraldamine. Riigikontroll on

ka selle töö juure asunud, ja mina isiklikult panen suurt rõhku selle peale, et saaks kiirelt välja töötatud uus rewisjoni-seadus. Wastasel korral muutub meie riigikontrolli tegewus niisuguseks, mille üle wõiks ehk wahest Tiibuse Jaak „Päewalehes“ palju pikemaid ja lõbusamaid lugusid kirjutada, kui tema poolt täna „Päewalehes“ kirjutati. Kui aga riigikontrollilt wõimalus ära wõetakse Riigikogu ees seaduseelnõudega esineda, siis ei tee see sel juhtumisel tema seisukorda mitte wäga raskeks, kui riigikontrolöör Riigikogu liige on. Kui näituseks hra J. Uluots'a ettepanek läbi läheks, siis oleks temal wõimalus oma rühmast mehi leida, kes peale tema enese seaduseelnõule alla kirjutawad. Kuid riigikontrolli seaduses ei ole seda mitte ette nähtud, et riigikontrolöör peaks olema Riigikogu liige. Kui tema Riigikogu liige ei ole, tõuseb küsimus, kuidas tema wõiks seaduseelnõuga Riigikogus esineda. Ta peaks paluma oma tuttawaid Riigikogu liikmeid, kui temal neid on, et nemad waewaks wõtaks riigikontrolli poolt väljatöötatud seaduseelnõu Riigikogule ette panna.

Mis hra J. Uluots'a ettepanekusse puutub, siis arwan mina, et kui tahetakse seda, et riigikontroll wõiks paremini töötada, siis tuleb temale tingimata õigus jätta seaduseelnõudega esineda.

Rkl. K. Wirma (sd.): Ma teen ettepaneku weerandtunnilist waheaega määrata, sest kell on juba 8.

Juhataja O. Strandman: Sõnasoowijaid selle ettepaneku kohta ei ole. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Kuulutan weerandtunnilise waheaja.

(Waheaja algus kell 7.52 min.).

(Peale waheaja algab koosolek kell 8.15 min.).

Juhatab esimees O. Strandman, sekretäri kohal abisekretäär W. Pezold.

Rkl. J. Tõnisson (rhw.): Austatud rahwasaadikud! Rhs. J. Uluots'a poolt on tehtud wahe ühe osa funktsioonide kohta, nimelt, seaduseelnõude ettepanemise ehk esitamise ja, nõndanimetatud, esitiste esitamise wahel. See wahe on tingimata tarwilik. Nad olid juba waremalt olemas §§ 28 ja 39, aga õnnetuseks on komisjon need mõlemad funktsioonid õige segamini ajanud ja sellepärast tuleb tõepoolest parandust nõuda. Teiselt poolt on rhs. A. Oinas'e ettepanek wist põhjendatud, et riigikontrolöörile õigus antaks seaduseelnõudega esineda. Nii et mina oleks selle poolt,

et mõlemad ettepanekud kokku sulaks. Ja siis on wististi wõimalik wastu wõtta § 39 kahes osas nõnda, et I lõikes ära tähendatakse seaduseelnõude esitamise õigus ja II lõikes ettepanekute wõi esitiste esitamise õigus.

Mis aga nüüd sõnakujudesse puutub, siis pean mina küll tunnistama, et endiste uuenduste kawatsustega wõrreldes „esitis“ siiski õigemini loodud. Meil on nüüd juba tarwitusel sõna „küpsis“ (J. Uluots kohalt: „wäetis“! Pahemalt poolt wahelhüüd: „peletis“!) See oli palju warem tarwitusel. Sõna „küpsis“ ei ole wanem kui 15 aastat, aga „peletis“ on tõeste rahwakeeles ammu olemas. On ka olemas „kõrwetis“ ja „pühis“. Kui teie wõtate nüüd analoog sõnad, siis näete, kui teie „kõrwetuse“ „kõrwetisega“ wõrdlete, et „kõrwetis“ tähendab juba teatawa tegewuse saaduse, toote, „peletus“ tähendab tegewust, aktsiooni, ja „peletis“ teatawa aktsiooni teatawa tagajärje sünnitust. Selles mõttes wõite teie „esitis“ küll põhjendada, aga kui teie panete seadusse uue sünnituse, siis on siiski õige küsitaw, kas meil õigus on seaduse keeles niisuguse uuendusega esineda.

Iga süstemaatiker toob sagedasti oma keelilised ja terminoloogilised uuendused ette, aga tema pühendab oma uuendustele suure pika põhjenduse ja seletuse, tema kirjeldab üksikute uuenduste sisu ja tähendust, nõnda et kõik teawad, mis uuendus tähendab. Enne aga, kui „esitis“ oma sisu poolest küllalt selgeks saab, kulub wist küll õige palju aega ära, sest „esitiste“ all wõite õige palju mõelda, ilma et teie teisele selgeks teete, mis teie tahate öelda. Meil on „ettekanded“ ja „ettepanekud“ juba wanad sõnad. Rahwakeel on neile oma teatawa tähenduse kindlasti annud. Siin ei wõi öieti „ettekannetest“ juttugi olla, mis mõeldakse, on „ettepanekud“. Kui teie tahate öelda, et siin teatawad ametiasutused, ehk isikud wõiwad „ettekannetega“ esineda, siis läheb see asi Riigikogus küll õige kirjuks. Minu arwates wõib siin juttu olla ainult sellest, et teatawad „ettepanekud“ tehakse kirjalikul kujul.

On isegi asutusi, kellest waewalt arwata wõib, et nende esitajad tulewad siia Riigikogusse oma ettekandeid tegema. Kui teie arwate, et riigikohus saadab oma esimehe siia, et teatawa ettekandega siin esineda, siis on see minu arwates küll päris uskumata. Küll aga wõib teatawal juhtumisel tarwidus olla kirjaliku ettepanekuga esineda. Selles mõttes aetakse siin mõis-

ted segi, kui ettepaneku asemel meil „esitise“ esinetakse. Kui kõneldakse ettekannetest, ettepanekutest ja seaduseelnõudest, siis tähendab seal „ettekanne“ midagi muud: oli arvatud, et Riigikogu liikmed, teatawad rühmad Riigikogus võivad mingisuguse seletusega — deklaratsiooniga — esineda. Niisuguste deklaratiiv seletuste mõttes võeti siis sõna „ettekanne“. Deklaratsiooni aga riigikohtu poolt oodata on minu arwates täiesti mõttetu. Deklaratsiooni mitmesugustele ametiasutustele eriseaduse järele anda, on wist wõimatu, ja siin wõib ikka ainult „ettepanekuga“ tegemist olla. Nüüd aga öelda, et „ettepanekute“ asemel peab „esitis“ tulema, on minu arust absurd ja teie ei tee seda kellegile selgeks, et „esitis“ ja „ettepanek“ üks ja seesama on. Kui teie juba alguses niisuguse segaduse seaduse sisse toote, siis wõib kindlasti ette öelda, et mitmesugused waidlused tekiwad Riigikogus, ilma et neid oluliselt kellegil tarwis oleks. Kõike seda ainult sellepärast, et taheti midagi algupäralikku keeleuimenduse küpsisele juure luua. Minu arwamise järele on see aga päriselt peletis, mis minu arust ei tohiks seadusandjaid nii wäga huwitada.

Rkl. K. Wirma (sd.): Mina arwasin, et see uue nimetuse küsimus nüüd päris selge on, kuid selgub, et paljud sellest ikka weel aru ei saa. Uue nimetuse sissewõtmise tagajärg on aga see, et siin juba weel suurema selguse nõudmisega esinetakse ja see on ka arusaadaw. Enne ütles põllumees oma lojusele: lehm, wasikas, aga pärast tuli mullikas ka weel juure, sest niisugune terminiline wahetegemine oli tarwilik. Hra J. Tõnisson aga arwab, et kuidagi ei saa leppida kolmanda wahepaikse nimetusega ja küsib, et mis jaoks seda „mullikat“ tarwis on. (Naer). Wõtke § 65 kätte ja öelge, kas nende ettepanekute puhul, mis meie teeme praegu teisel lugemisel ühe paragr. kohta, wõib sõna saada piiramata arwul, wõi mitte? Mina ütlen, et ei saa. Mulle antakse kaks korda sõna: üks kord wõin lõõritada piiramata aja, teine kord aga kõigest 15 minutit. Mitte ühe ettepaneku kohta ei anta mulle rohkem sõna, tehku mina neid kas wõi 10 tükki.

Teistsugune on aga niisugune ettepanek, mida meie „esitiseks“ tahame nimetada ja mis esineb päewakorras iseseiswa päewakorra-punktina. Kui hra J. Tõnisson ütleb, et esitis ja ettepanek üks ja seesama on, siis ütlen mina, et nende wahesama suur on, kui „lehma“, „wasika“ ja „mullika“ wahel. (Naer). (Rkl. J. Tõnisson

kohalt: See teie mullikas on küll alles karwane mass). Kui nüüd waatame paragrahwe 38 ja 39 sellel kujul, nagu nemad Asutawa Kogu kodukorras on, siis näeme, et igauks leppis ainult „ettepanekuga“ ja hra J. Uluots ei tulnud sugugi rääkima, et ettepanekut ei ole õigus teha ühel ehk teisel asutusel; mitte keegi ei tulnud seda rääkima, waid igauks arwas, et ettepanekut on õigus teha kõigil § 39 kawas tähendatud asutustel. Nüüd kui need kindlad wahed tehti seaduseelnõu ja esitise wahel, selgub, et seaduseelnõusid ei wõi mitte iga asutus sisse anda. Ja just see tõendab tarwidust uue nimetuse järele. Seda nimetust hakkasime meie juba kodukorra komisjonis kodukorra esimesel lugemisel otsima, sest oli selge, et asja selgus nõuab wahetegemist. Kahjuks tuleb praegu hra J. Tõnisson jälle seletusega, et mingit wahet tarwis ei ole.

Mina olen hra J. Tõnisson'i tunnud niisugusena, kes alati kergelt asjast aru saab, nii et praegune ülesastumine mind imestama paneb. Peaasi on see, et kui meie ei wõta tarwitusele uut nimetust, siis meie ei saa siia niisugust selgust muretseda, nagu meie tahame ja nagu hra J. Uluots seda nõuab. Mina aga arwan, et siiski on nii kaugele juba jõutud, et oskame wahet teha niisuguse ettepaneku wahel, mis esineb iseseiswa päewakorra-punktina ja niisuguse ettepaneku wahel, mis meie sellesama ettepaneku kohta teeme, mis päewakorda on ülesse wõetud. Mis iseseiswa päewakorra-punktina esineb, selle nimi on „esitis“. Nimetuse „ettekande“ poolt ma küll ei ole, sest siin wõib ka mingisugust muusikalist ettekannet arwata, mille peale piletid müüakse. (Rkl. A. Anderkopp: Eks siin ole wilepuhumist ennegi kuulnud!) Arwan, et § 39 sel kujul, nagu ta komisjoni poolt ette on pandud, wõib täiesti lahutada need asutused, kellel oleks õigus seaduseelnõusid ette panna. Need wõiks ise paragrahwina wälja eraldatud saada ja need asutused, kellel on õigus „esitist“ teha, need wõiks järgmises paragrahwis ette toodud saada. Seda arwesse wõttes, teen mina ettepaneku wõtta § 38, mis on kawatsetud wälja jätta, need kellel on õigus esineda seaduseelnõudega ja see paragrahw kujuneks selle tõttu järgmiseks: „§ 38. Igal Riigikogu liikmel, rühmal, komisjonil, Wabariigi Walitsusel, riigikohul ja riigikontrolööril on õigus esineda Riigikogule seaduseelnõudega“.

See oleks üks paragrahw. Wõib olla waidleb hra J. Uluots selle wastu, nagu ma hra J. Tõnisson'i kuulsin seda tege-

wat, siis tehtagu selle ettepaneku kohta wastaw parandus, mis wäga hästi teha annab. Järgmine § 39 aga jääks niisamasugusel kujul, nagu ta nüüd käes on. Seal tuleks minu arwates, maha kustutada Wabariigi Walitsuse järele „tema üksikutele liigetel“ ja wiimases reas „seaduseelnõuga“ ja sedawiisi oleks see paragrahw niisugune: § 39. Igal Riigikogu liikmel, rühmal, komisjonil kui ka wanematekogul, Riigikogu esimehel ja juhatusel, Wabariigi Walitsusel, riigikohtul, riigikontrolööril ja wastawate eriseaduste põhjal ka teistel asutustel ning ametnikkudel on õigus esineda Riigikogule esitistega.

§ 39-a. Seaduseelnõud ja esitised peawad olema kirjalikud. Kõik, kes siin on üles loetud, wõiwad esineda Riigikogus „esitistega“, mis iseseiswa päewakorrapunktina arutusele wõetakse.

Teine lõige wõiks hoopis uue paragrahwina esineda. Esitised peaksid olema kirjalikud ja mingisugune esitis ei saa mitte olla suusõnaline. Kokkuwõttes kujuneks nendest läbirääkimistest kolm paragrahwi: I-ses oleks jutt sellest, kellel on õigus esineda seaduseelnõudega, teises oleks jutt sellest, kellel oleks õigus esineda esitistega ja kolmandas oleks, et seaduseelnõud ja esitised peawad kirjalikud olemä. (Rkl. J. Tõnisson: Missugune wahe on ettepaneku ja esitise wahel?) See ripub ära, missugune on ettepanek. Mina arwan, et kui tahetakse ainult „ettepaneku“ nimetusega läbi saada, siis kustutame „seaduseelnõu“ ka maha, ärme räägime mitte „seaduseelnõust“, waid ettepanekust; kui teie lubate üht ettepaneku kuju, mida nimetate „seaduseelnõuks“, siis lubage ka teist ettepanekut, mida teisiti nimetatakse. Sarnased ettepanekud oleksid, näituseks, kui mõnda Riigikogu liiget tahetakse anda kohtuwõimude kätte, see on ka ettepanek, samuti nagu seaduseelnõu ettepanek on. Wahe on ainult selles, et seaduseelnõu kolmel lugemisel arutatakse, esitist aga ainult ühekordse arutamise järele ära otsustatakse. Uue kodukorra-kawa järele antakse nii seaduseelnõu, kui ka esitis wastawa komisjoni kätte, kus temale edaspidine käik antakse, kuna aga „ettepanekut“ seaduseelnõu ja esitise kohta wõib teha. See wahe on neil kahel sõnal ja ka wõõras keeles osatakse neis wahet teha. Wene- lased ja sakslased näituseks, oskawad wahet teha; sakslastel on üks „Vorlage“ ja teine „Antrag“. (J. Tõnisson kohalt: Ah soo, sellest wõtame teid kinni!).

Rkl. J. Seljamaa (tõer.): Ma ei taha asja juures pikemalt peatada; teen

oma poolt austatud Riigikogu liigetele ettepaneku, mis läbirääkimisi lihtsustaks. Hra K. Wirma poolt on ettepanek tehtud § 39 jagada kolme paragrahwi, selles mõttes, et paragrahw 39 I-ses osas — hra K. Wirma poolt mõeldud 1 § — oleks ära tähendatud need asutused, kellel õigus oleks esineda Riigikogule seaduseelnõuga; § 39 teises osas kõneldakse neist asutustest, kellel oleks õigus esineda esitistega ja § 39 kolmas osa, mis kahest esimesest välja kaswanud, kõneleb sellest, missugusel kujul seaduseelnõud ja esitised peawad ette pandud saama Riigikogule. Loomulik, et nii hästi § 39 juures, milles kõneldakse asutustest, kes wõiwad seaduseelnõuga esineda Riigikogule, kui ka kawatsetawa uue paragrahwi juures Riigikogu liigete hulgas lahkarwamised tekkida wõiwad, kas üks ehk teine asutus õigustatud on Riigikogule seaduseelnõuga ehk esitistega esinema; wõib olla osa Riigikogu liikmeid on selle poolt, kuna teine osa diametraalselt wastu wõib olla. Sellepärast arwan ja soowin asja kergendamise mõttes, esiteks ära otsustada, kas seda paragrahwi sel kujul, nagu hra K. Wirma teda jaotab, wastu wõtta ja, siis wast tuleks ta sisulisele arutusele. Siis oleks ka lihtsam ja kergem seda arutada, missugustele asutustele õigus anda esitistega ja seaduseelnõudega esineda.

Rkl. J. Tõnisson (rhw.): Austatud rahwaesitajad! Mina ei taha sugugi sõnastada pidada üksiku sõna pärast, kuid siin on siiski õige tähtis tegelik seaduse keele kujundamine. On täiesti näha, et otsitakse wäljapääseteid selleks, et ikka enesele seda selgeks teha, mis tahetakse öelda. Hra K. Wirma wõttis wõõra keele abiks ja siis saime meie üksteisest aru. Hra K. Wirma'l on küsimuse all seaduseelnõu ühelt poolt ja teiselt poolt mingisugune ettepanek, mis ühe wõi teise asja kohta käib, ilma et selle juures tahetakse seadust wäljendada. Ta arwab nüüd, et sisuliselt üksiku ettepaneku jaoks sakslasel on sõna „Vorlage“, nõnda oli, jah? No waadake, seal siis nüüd on. „Vorlage“ tähendab ju seaduseelnõu, sedasama, mis seaduse projekt, sakslane ütleb ainult ladinakeelse „projekt“ asemel emakeeles „Vorlage“; „Gesetzes Projekt“ on seesama, mis „Gesetzes Vorlage“. Nõnda on siis sootu ekslik arwamine, kui tahetakse tarwitada „Vorlage“ ettepaneku asemel; sakslasel on selle asemel sõna „Antrag“ ja just see „Antrag“ on sõna, mis meil tarwis läheb, et wahet teha seaduseelnõu ja üksikute ettepanekute wahel.

Kui meie wõtame § 65, mille peale hra K. Wirma tähendas, siis näeme meie, et siin midagi muud ei ole, kui teatawate seletuste ja ettepanekute tegemine päewakorral olewate küsimuste kohta. Kui teie tahate siin aga weel peenemat wahetegevist, siis wõite teie minu poolest wõtta weel ühe sõna juure, kas wõi „ettekande“, aga ettepanekust teie siiski mööda ei saa ja § 39 ei wõi wälja jätta „ettepanekut“ ja selle asemel panna „esitist“. Kui teie aga panete „ettepaneku“ sisse, siis on nüüd küsimus, kas teil mitte ei lähe weel mõnda kolmandat sõna tarwis. Kui teil seda tarwis on, siis pange ta sisse, mina ei waidle selle wastu, aga „ettepaneku“ asemele ei saa teie „esitist“ mitte tarwitada. Teete teie seda, siis segate teie kõik ära.

Nii et minu ettepanek on järgmine: Seaduseelnõu, ettepanekute ettekandmine Riigikogule tähendab eriõigust, nagu see on antud Riigikogu liigetele, Riigikogu rühmadele, komisjonidele, Wabariigi Walitsusele, riigikontrolöörile ja mõnede arwamise järele ka riigikohtule. Ettepaneku tegemise õigus (Antragsgerecht) antakse nii Riigikogu liigetele, rühmadele, komisjonidele, Riigikogu Juhatusesele, Wabariigi Walitsusele, riigikontrolöörile, wõib olla, et riigikohtule ei taheta anda... (A. Tupits: Mis need ettepanekud sisaldawad?) Näituseks, riigikontrolöör paneb ette Riigikogule walida riigikontrolnõukogu liiget. See on ettepanek. (K. Wirma: See on esitist.) Waatke, see on see asi, et kui teie uuendusi Eesti keeles kõnelete, siis teie ei saa aru, mis ütlete. Mina arwan nii, et ilma „ettepanekuta“ teie läbi ei saa. Kui teie tahate mingisugusest deklaratsioonist kõnelda, siis teie wõite weel mõne teise sõna appi wõtta, ristige teda, kuidas teie tahate. Mina aga jään oma arwamise juure, et „ettepaneku“ nimetus peab siia jääma, ja kui teie tahate weel peale selle „esitise“ juure wõtta, siis näete, mis sellest wälja tuleb. Jätate teie „ettepaneku“ ära, siis segate teie terwe meie kodukorra ära, nii et teie pärast ise ei tea, mis teie tahate.

Rkl. W. Ernits (sd.): See küsimus on iseenesest väga lihtne, olugi et selle üle on väga palju waieldud. On olemas nomen generale „ettepanek“, ja kui tahetakse eraldi kõnelda, siis nomen peciale — „Esitist“. Mina teeks ettepaneku § 39 juure lõppu lisada: „Seaduseelnõud wõiwad sisaldada eneses rohkem kui ühe ettepaneku ühe asja kohta walikuks Riigikogule“. See oleks kõik, mis ma öelda tahtsin. Põhjen-

dused sellele ettepanekule tõin ma juba minewasel koosolekul.

Rkl. J. Uluots (põl.-k.): Mina ei taha mitte nende nimede kohta sõna wõtta, mis wastawate mõistete äramääramiseks tarwilikud on, waid tahtsin tähendada, et minu ettepanek ja komisjoni ettepanek põhimõtteliselt mitte lahku ei lähe. Kui komisjon arwab, et tema ettepanek otsarbekohasem on, mida tema, kui asjaga rohkem wilunud, muidugi teadma peab, siis mina wõtan oma ettepaneku selle § juure tagasi, kuna sisuliselt tema ikka edasi jääb.

Rkl. A. Rei (sd.): Teen ettepaneku § 39 järgmiselt redigeerida:

„Õigus Riigikogule wastuwõtmiseks esitada seaduseelnõusid on igal Riigikogu rühmal, Riigikogu komisjonidel, Wabariigi Walitsusel, riigikontrolööril ja üksikutel Riigikogu liigetel, kui wiimasel korral ettepanekule seaduseelnõule vähemalt kolm Riigikogu liiget on toetajatena alla kirjutanud“, ja selle järele § 40 järgmiselt:

„Õigus Riigikogu poole pöörata esitisega on kõigil Riigikogu liigetel, Riigikogu rühmadel ja komisjonidel, Riigikogu Juhatusel, wanematekogul, Wabariigi Walitsusel, kõigil ministritel, riigikontrolööril ja riigikohtul.

Esitised peawad olema kirjalikud.“

Juhataja O. Strandman: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Lõpusõnana tahtsin ainult tähendada, et mina ühinen nende ettepanekutega, kes soowiwad, et see paragr. saaks kolme ossa jagatud, ja kui see ettepanek siin wastu wõetakse, siis loomulikult tulewad ka iga paragr. kohta üksikult läbirääkimised, mil puhul mina lõpusõna tarwitada tahan. Sisuliselt ettekantud paranduste kohta ma sõna ei wõta. Kui Riigikogu teisiti peaks otsustama, seda paragr. mitte kolme ossa jagada, waid ühes koos kõigi parandustega hääletada, siis pean enese õiguseks paranduste kohta lõpusõna tarwitada.

Juhataja O. Strandman: Milt poolt on ettepanek tehtud § 39 kohta. Komisjoni ettepanek on seda paragr. kolme ossa jagada, mille sisu Riigikogule teada. Ettepanekud lähewad ainult redaktioniliselt lahku, kuna kuju poolest nad kõik ühised on. Panen kõige pealt hääletamisele kolmeks jagamise ettepaneku. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. See ettepanek on wastu wõetud. Nüüd tulewad hääletamisele ettepanekud. Kõige esimene ettepanek on herra J. Uluots'a poolt, see kõlaks järgmiselt:

„Wähemalt kolmel Riigikogu liikmel, rühmal, komisjonil ja Wabariigi Walitsusel on õigus seaduseelnõudega Riigikogule esineda.“

Teine ettepanek on rhs. K. Wirma poolt: „Igal Riigikogu liikmel, rühmal, komisjonil, Wabariigi Walitsusel, riigikohtul, riigikontrolloöril on õigus esineda Riigikogule seaduseelnõudega.“ Siis on ettepanek rkl. A. Rei poolt, mis järgmine on: „Õigus Riigikogule esitada seaduseelnõusid wastuwõtmiseks on igal Riigikogu rühmal, Riigikogu komisjonidel, Wabariigi Walitsusel, riigikontrolloöril ja üksikutel Riigikogu liigetel, kui wiimasel korral ettepanekawale seaduseelnõule vähemalt kolm Riigikogu liiget on toetajatena alla kirjutanud.“

Rkl. J. Uluots (põl.-k.): Minu ja hra A. Rei ettepanekud on sisuliselt sarnased, kui minu ettepanekule lõpu juure lisada see, et ta tingimata ainult kolme liikme toetusel esinemist lubab. Suuremal määral läheb laiku ettepanek, mis rhs. K. Wirma on teinud. Tema kawatseb nimelt anda seaduse algatuse õigust ka riigikohtule, riigikontrolloörile ja igale Riigikogu liikmele. Wiimase kohta arwan mina, et kui meie seda kolmele liikmele anname, siis meie tõesti mitte seadusandmist ei takista, sest kui üks liige tahab esitada seadust ja kui temal selle juures ei ole kolme liikme poolehoidu, siis ma arwan, et sellest seadusest midagi ei tule ja temaga ei maksaks üleüldiseid koosolekuid tülitada, ehk seda koguni mingisugusesse komisjoni läbiwaatamiseks anda. Põhjendatum oleks aga, kui lihtsalt selle asja poolt oleks 3 liiget. Mina arwan, et seaduse algatuse kitsendamise mõttes see mitte kahjulik ei ole, kui neile kolmeliikmelist toetust nõutakse. Sellepärast jään ma selle arwamise juure, mis ma ette kandsin.

Mis puutub riigikohtu õigusesse uusi seaduseelnõusid algatada, siis ei leia ma seda mitte kohaseks, et riigikohtule see õigus laialisemas mõttes saaks antud. Temal wõiks olla see õigus ainult kitsamas mõttes küsimustes, mis puutuwad seaduseelnõudesse kohtu alal. Kui kõik seaduseelnõud, mis iganes iga üksiku Riigikogu liikme poolt ette pannakse, saaks Riigikogu poolt ja weel komisjonides läbi arutatud, siis oleks selle juures wäga palju ilmaaegset tööd ja ajawiitmist ja Riigikogu saaks oma otsekohesest seadusandlises töös takistatud. Seadusandmise algatusõiguse andmine riigikohtule, ei ole minu arwates otstarbekohane ja ei ole ka mitte põhjendatud.

Mis jaoks siis Riigikogu, walitsus ja riigikohus peawad ühte ja neidsamu ülesandeid täitma? Mina kardan, et selle juures Riigikogu ja walitsus eestkätt lükkawad teatawa wastutuse oma pealt ära. Need on esimesed wastuwäited, mida ma nüüd riigikohtule seaduse algatusõiguse vastu ette toon. Peale selle tuleb weel arwesse wõtta seda, et riigikohtule teiste ettepanekute ja teiste järgnewate paragrahwide juures ikkagi wõimalus antakse puuduste peale juhtida tähelepanu ja teha ettepanekuid, nii kuidas asi seda nõuab, ja kui Riigikogu otsustab seda teha wõi mitte teha, aga poliitiline wastutus peab ikka Riigikogu peale jääma. Meie peame wõimaldama seda, et riigikohus wõiks esineda wastawate esitiste ja ettepanekutega.

Mis puutub riigikontrolloöri õiguse seaduseelnõudega esineda, siis on õiged need andmed, mida tõi ette praegune riigikontrolloör hra A. Oinas. Aga teisest küljest ei saa meie tähelepanemata jätta, et meie põhiseaduse järele on riigikontroll Riigikogu enese orgaan. Tema walwab wabariigi tegewuse järele. Seega on siis kõige tähtsam ühendus riigikontrolli ja Riigikogu wahel. Kuidas see tegeliselt saab kujunema, — ei ole weel ära tähendatud. Ma arwan, Riigikogu peab selle wahekorra ära tähendama. Kui meie nüüd vastu wõtame kodukorras selle põhimõtte, et teatud õigus on seadusprojektidega esineda, siis see, minu arwates, seda wahekorda ei selgitaks. Ei wõi tähelepanemata jätta seda asjaolu, millest ma juba rääkisin riigikohtu juures. Kui riigikontrollile tahetakse ka praegu õigus anda — esineda seaduseelnõudega kõigis asjus, siis ta oleks, nii öelda, kaaswõitlejaks seadusandlises töös ja temale enesele ei oleks see kasulik, kui tema suurte kohustustega koormatud oleks.

Nagu mina juba tähendasin, on riigikontroll Riigikoguga otsekohesest ühenduses ja peab vähemalt kujunema tema otsekoheseks orgaaniks. (J. Tõnisson'i wahelhüüe: Aga kuidas Riigikogu neid saab vastu wõtta?) Meie rääkisime praegu seaduseelnõudest; riigikontrolloör wõib neid ette panna kas komisjonide ehk rühmade kaudu, ehk teisel teel, kuidas ta ise soowib. Wõib küll olla, et see teatawaid raskusi sünnitab, kuid ma katsun igatahes selgeks teha, et neid asjaolusid peab arwesse wõtma, et riigikontrolloöri peale asjata suured koormatused pannakse, kui teda kaaswastutajaks tehakse seadusandlises edinemise juures. Teisest küljest antakse riigikontrolloörile liig suured õigused, sellel alal, mis tal sugugi waja ei ole, sellepärast,

et tema kõigist seadustest ja nende puudustest huwitatud ei ole. Kolmandaks, ja seda tuleb ka arvesse võtta, jääb temale õigus ja võimalus järgmise paragr. piirides aruandeid ja teatawaid ettekandeid nõndanimetatud „esitisi“ Riigikogule teha. Sel põhjal on minul isiklikult arwamine, et Riigikogu wastutuse suurendamise mõttes ei ole mitte otstarbekohane riigikontrolloõrile seaduse algatusõigust anda. On õige, mis rhs. hra A. Oinas kõneles, et mina warem teisel arwamisel olin, aga nüüd paistab mulle rohkem andmeid selle poolt olevat, et riigikontrolloõrile mitte neid õigusi anda, kui neid andmeid olemas ei ole, mis selle õiguse poolt räägiks.

Rkl. J. Laidoner (põl.k.): Austatud rahwasaadikud! Praeguse küsimuse juures peame meie kõige enne arvesse wõtma seda asjaolu, et kui mingisugune asutus ehk isik saab õiguse, siis ühes nende õigustega pannakse tema peale ka wastawad kohused; ei ole olemas õiguslikes riigis õigust ilma kohustusteta. Kui meie arname riigikohtule õiguse, et tema wõib esineda seaduseelnõudega, siis ühes sellega, sellesama seadusega saab ka riigikohtu peale pandud wastutus wõi kohustus selle eest, et kui riigikohus leiab mingisuguse seaduse, mis mitte ei wasta nõudmistele, siis peab ta esinema wastawa seaduseelnõuga.

Ei saa jätta tähendamata, et kui üksikud Riigikogu komisjonid ehk mõni Riigikogu rühm leiab, et see ehk teine seadus on halb, siis on tema otsekohene kohus esineda sellekohase seaduseelnõuga ja katsuda seda wiga parandada. Samasugused kohustused paneme meie sel juhtumisel ka riigikohtu peale; mina isiklikult arwan, et seda mingil tingimisel teha ei wõi: riigikohtu ülesanne on kohut mõista, õigust mõista, aga mitte seadusi parandada wõi wälja anda. See on Riigikogu ülesanne. Sellepärast arwan, et mingil tingimisel ei ole tarwilik riigikohtule neid õigusi anda ega ka kohustusi peale panna seaduste algatamise asjus. Niisama on põhimõtteliselt lugu riigikontrolloõriga. Kui meie need kohused tema peale paneme, siis wõiks see weel halvem olla, sellepärast, et riigikontrolloõrile tuleb tegemist teha seadustega, mis tema arwamise järele mitte head ei ole, näituseks leidub õige tihti kuritarwitusi ning sellest wõib järgneda arwamine, et seadused ei ole mitte otstarbekohased. Kui meie nüüd anname õiguse riigikontrolloõrile seaduseelnõudega esineda, ja kui tal see õigus on, siis on tal ka see kohus. Siis koormame teda üleliiga.

Riigikontrolloõri ülesanded on seaduses selgelt ette nähtud. Riigikontrolloõr peab walwama selle järele, et wabariigi majandusline asjaajamine ja majandusline kord oleks seaduslik (Wahelhüüe: Aga kui neid seadusi ei olegi?). Kui seadusi ei ole, ei ole siiski waja nende algatamise õigust riigikontrolloõri kätte anda. Oleks kõigeparem, nagu selles seaduses juba ette nähtud on, et kontrolloõr wõib esineda tarwilisel korral sellekohaste esitistega Riigikogus. Pean tarwilikuks Riigikogu tähelepanu selle peale juhtida, et riigikontrolloõri kohus ei ole mitte seaduseelnõusid wälja töötada. Iseasi on siis, kui praegusel ajal, kus meil õige wähe spetsialiste on, tuleb mõnda riigikontrolloõri seadust muuta ja meie asjatundjate puudusel sunnitud oleme riigikontrolloõri poole palwega pöörama, et ta oma wilumusega appi tuleks, oma kaasabiga seaduse wäljatöötamisel. Aga meie ei wõi mitte niisugust kohustust riigikontrolloõri peale panna. Riigikontrolloõrile on küllalt suuri kohustusi täita ja wäga hea oleks, kui ta neid suudaks läbi wiia; seaduseandmine ja selle järele walwamine, et seadused mitte halwad ei oleks ja et nad õigel ajal parandatud saaksid, on Riigikogu ülesanne, aga mitte riigikohtu ega riigikontrolloõri kohus.

Rkl. K. Wirma (sd.): Teoreetiliselt on hra J. Laidoner'i seletus wäga õige, aga tegeliselt ei tehta mitte nõnda. Kui teie arwate, et see asutus, kelle peal on kohustus seadusi anda, seda ka kohe peab tegema, siis pean tähendama, et meie Riigikogu teeb sellel alal wäga wähe. See seaduste kuhi, mis ta peaks andma, liigub niisuguse tigusammuga edasi, et ei ole näha, et ta paigast liigub. Mul tuleb meele Asutaw Kogu aeg, kui pandi ette meie kriminaalseaduste parandus teatud wiisil, pandi ette tsiwiilseaduste kogu ja mis siis selle kohta öeldi. Selle kohta öeldi, et niiwiisi ei saa seadust kokku, kui Asutaw Kogu liikmed hakkawad oma komisjonides teda kokku lappima, waid seda peab eriteadlane wälja töötama ja siis waatama tema läbi. Samasugune tarwidus on kontrolloõrile seaduste asjus ka.

Meie istume siin saalis ja ei tea midagi sellest, missugused tarwidused koha peal on. Mis tuleks, näituseks, mõne tehnilise asutuse, noh, minu pärast kas wõi sõjawägede korralduse seadusest wälja, kui see antaks Riigikogu kätte teha? Ma tahaks näha, kuidas teie selle seaduse järele sõdime hakkate. Teoreetilised arwamised on wäga ilusad, aga tegelikult ei tule seda wiisi wälja. See asutus, kelle poolt meie seaduste ettepanekuid ootame, ei jaksa neid

produtseerida. Meie peame ootama neid selle asutuse käest, kes asja tunneb.

Ma tahtsin siis aga rääkida sellest, kas tuleb leppida sellega, et Riigikogu liikmel ainult 3 allkirjaga seaduseelnõu on õigus Riigikogule ette panna. Ma pean ütleva, et see ettepanek tuli alles täna esimest korda esile, sellesarnast pole siitamaani kuulda olnud, waid senni on ikka igal Riigikogu liikmel õigus olnud seaduseelnõusid ette panna. Nüüd tahetakse tuliselts ära otsustada, et see liiga läheb kolmeharuliseks. Sellega ei saa mina nõus olla, et seda nii tuliselts, ilma järelemõtlemata tahetakse teha. Ma jään oma ettepaneku juure ja mõeldagu selle juures, kas nimelt nüüd tuli see moment, kus tuleb ühe liikme asemel juba kolmest rääkida, wõi peab ikka endise õiguse juure jääma, kusjuures pean tähendama, et meil sellest, et igal liikmel seaduse algatuse õigus oli, mingisugust õnnetust pole wälja kaswanud. Ma soovitaksin selle üle tõsiselt järele mõelda, kas maksab Riigikogu liigetelt seda õigust wõtta.

Rkl. A. Oinas (sd.): Hra J. Laidoner tähendas, et ei ole mitte õige riigikontrolli kohuste hulka lisada ka seadusandlist algatust, see ei olewat mitte riigikontrolli ülesanne. Hra kindral tarwitas koguni kõnekäänu, et kontrolli ülesanne pole seaduseandmine. Mina olen hra kindraliga ühel nõul, et seadusandline töö kontrolli asi ei ole, kuid mina arwan aga, et tema ülesandeks oleks ikkagi teatud, kontrollisse puutuwate seaduste wäljatöötamine, nende projektide esitamine Riigikogule. See aga ei ole weel mitte seadusandline töö. See on õigus, et riigikontroll on Riigikogu orgaan, kuid just sellepärast tuleks temale õigus anda seaduseelnõudega esineda. Kui loodetakse selle peale, et walitsus saaks wälja töötama kontrollisse puutuwaid seadusi, siis peaksime liiga kaua ootama. Mul on elawalt silme ees Wene ajal wäljaantud riigikontrollisse puutuwate seaduste ajalugu. Läänud aastasaja algusest oli Wenemaal riigikontroll ise see asutus, kes temasse, laiemalt riigiasutuste aruandmise korrassa puutuwaid seadusi wälja töötas. Kuuekümnendatel aastatel seati Tatarinowi poolt kokku riigikontrolli seadus, ja siis algas wõitlus teiste walitsusasutuste ja kontrolli wahel: teised walitsusasutused olid selles huwitatud, et nende käed riigi rahasummade tarwitamises rohkem wabad oleks. Riigikontroll aga püüdis wäljemat aruandmise korda maksma panna. Kunni wiimase ajani kes-

tis Wenemaal wõitlus riigikontrolli ja ministeeriumide wahel. Ka mujal on see nii, et ministeeriumid wõimalikult vähem oma majapidamises tahaks kitsendatud olla, kuna aga rahwaesitus selles huwitatud on, et oma eelarwe õigust maksma panna. Mina arwan, et see oleks riigikontrolööri õiguste asjata kitsendamine, kui temalt ära wõetakse wõimalus tarwilikka riigikontrollisse puutuwaid seadusi esitada Riigikogule, sest kes neid siis wälja töötama hakkab. Wastutus, mille riigikontroll sellega oma peale wõtab, ei ole mitte nii suur hädaoht, wastuoks, tuleks tema peale seda wastutust panna, et ta oleks wirgem halbtuste kõrwaldamises, ja oma töö korraldamises ja ei magaks. (J. Tõnisson kohalt: Magada ei tohi üleüldse mitte.)

See on õigus, et tema magada ülepea ei tohi. Riigikontrolli ülesanne on igaaastast aruannet esitada Riigikogule, kuid kui riigikontroll peab leppima ainult nende aruannetega, siis saab riigikontroll puudulikude riigi majapidamisse puutuwate seaduste kõrwaldamiseks wäga wähe ära teha. Riigikontrollil peaks wõimalus olema otsekohe tema tegewusse puutuwate seaduseelnõudega esineda. Muudugi on õigus, et riigikontrollil oleks ju tema enese rahu pärast parem, kui temal seda õigust ei ole, sest kui tullakse siis etteheidetega, et miks riigikontroll ühte-teist wiga pole parandanud, siis wõib riigikontroll rahulikult öelda, et seadused on niisugused halwad, muutke ise seadusi, wiimane pole ju mitte riigikontrolli asi. Kuid ma arwan, et riigikontrolli ülesanne on käesolewal riigi ülesehitamise ajal, kui tema tahab tõsiselt töötada, käsi ka seaduste parandamise asjas külge panna, seda wõimalust ei tohiks mitte temalt ära wõtta. Arusaadaw, et kui riigikontroll Riigikogus seaduseelnõudega esinema hakab, mis sugugi tema alasse ei puutu, siis on ju Riigikogul alati wõimalus ja kohuski niisuguseid ebakohaseid seadusalgatusi likwideerida.

Rkl. J. Laidoner (põl.k.): Ausatud rahwasaadikud! Hra K. Wirma tähendas siin selle peale, et üks on, nii öelda, teoreetiline seisukoht ja teine — praktiline. Meie peame ikkagi wõtma niisuguseid asju, kui praegu selle seaduse wäljatöötamine, mis määrab ära meie seadusandlise korra, kõige pealt algõpetuse korra. Meie peame wõtma just seda põhimõttelikult. Hra K. Wirma tõi siin wäite ette, et meil on Riigikogus nii palju tööd, et kui ainult Riigikogu ja walitsus peaks seda tegema, siis ei jõua tema seda kuidagi wiisi ära teha. Selle wastu wõib nii wäga

kergelt öelda, ja mina usun, et riigikohtul praegu ei ole mitte vähem tööd. Riigikohtul võib olla on ka rohkem tööd. Minu teada seisavad asjad aastate wiisi ja ei saa neid ära otsustada. Neil on seal niisamasugune töö tagawara ees, kui meil Riigikogus.

Niisamasugune seisukord on meil wist ka riigikontrollis. See on üleüldine nähtus. Meie oleme algajad, ja peame seda ühekahe aasta jooksul tegema, mis teised rahwad on teinud sadade aastate kaupa, vähemalt kümnete aastate jooksul ja sellepärast on loomulik, et meil igas asutuses on liig palju tööd ja igal pool on töö tagawara. Sellepärast ei wõi aga mitte weel põhimõtteliselt asja otsustada ja sellepärast jään mina ikka oma arwamise juure, et nende teiste asutuste töörohkuse pärast, nende peale ei pandaks seadusalgatuse, see on walitsemise funktsioonid. Mina jään oma põhimõtte juure, et seadusandmine peab olema ikka Riigikogu asi ja seadusalgatus Riigikogu õigus. Kõige õigem seadusalgatuse kord on see, kui seaduseelnõud wälja tulewad otsekohe walitsuse poolt, sellepärast, et walitsus on Riigikogu otsuste täidesaatev aparaat. (Pahemalt poolt: Kas walitsusel on wähe tööd?) Tal on ka palju tööd, aga tema on just see otsekohene, nii öelda, Riigikogu aparaat, mis peab selle järele walwama, et meil head seadused oleksid, sellepärast on ka tema kohus neid eelnõusid kokku seada, mis tarwilikud on. (R. s. M. Bleiman: Kas ta teeb seda?) Nii palju kui ta jõuab ja saab. Kui tema seda mitte ei tee, siis ei ole tema mitte walitsus.

Juba see, et Riigikogu oma seadusalgatamise initsiatiivi tarwitab, ei ole mitte hea kord. Meie teame, et ka praktiliselt sellest iseäranis head wälja ei tule. Näituseks kõik need seadused, mis on otsekohe Riigikogu komisjonidest tõusnud, ei tule Riigikogust wälja mitte kui seadused, waid peale mitmekordsete paranduste, kui parandused. See on harilikult meie seaduste tagajärg, mis on Riigikogus ellu tõusnud. Mina toonitan, et see töörohkus ei peaks mitte kohutama ja sellepärast ei wõi meie mitte panna kohustusi nende asutuste peale, kellesse see otsekohe ei puutu.

Mis aga puutub riigikontrollisse, nii kui hra A. Oinas juba tähendas, et riigikontroll wõtab oma peale seadusalgatuse, siis muidugi just nende seaduste kohta, mis puutuwad riigikontrolli tegewusse, wõiks sellega ehk praegusel seisukorral leppida. Põhimõtteliselt seda ei peaks mitte olema. Aga et just nüüd, kus meil tuleb riigielu

ja iseäranis just majanduslist elu korraldada, nüüd ehk võib sellega leppida, et ka riigikontrollil on õigus esineda seaduseelnõudega. Muidugi, iseenesest mõista, tema saab esinema nende eelnõudega, mis puutuwad otsekohe kontrolli tegewusse. Sellegipärast on see ajutine nähtus. See — meie kodukord — on ka ajutine. Meie wõtame ta wastu 3 aastaks, s. o. selle Riigikogu tegewuse ajaks. Võib olla, on 3 aasta pärast Riigikogu uues koosseisus, wõtab jälle uue kodukorra wastu, võib olla ka, et meie ise teda muudame. Põhimõttelikult on aga ikka see, et riigikohus ja riigikontroll on ise orgaanid ja nende peale neid kohustusi panna ei wõiks. Ainult wõiks sellega leppida, et riigikontrollil oleks õigus esineda nende seaduseelnõudega, mis puutuwad otsekohe riigikontrolli tegewusse.

Rkl. A. Rei (sd.): Mina kaldusin esiteks ka sinna poole, et riigikontrollil peaks olema seaduseelnõude esitamise õigus, aga mida rohkem ma seda järele kaalun, seda enam näib mulle, et see põhimõte mitte õige ei ole. Riigikontrolli seisukohal on palju sarnadust riigikohtuga. Kui riigikohtul on seaduste algatusõigus, siis peab tema ka moraalilist wastutust kandma selle eest, kui seadused mitte head ei ole. Riigikohus on asutus, kes on loodud maksma seadusandliku korra kaitseks, tema peab walwama selle järele, et maksmaid seadusi punktipealt ja õieti täidetak. Kui tema aga wõtaks oma peale ülesande ka weel selle järele walwata, et need seadused ise ka head oleksid, kui tema peaks ühtlasi ka seadusi hindama, kuiwõrd õiged ja otstarbekohased nad on, siis wõtaks tema sellega liig suured ülesanded oma peale ja ma kardan, et tema kumbagit ülesannet hästi ei saaks täita.

Teatud sarnadus selle seisukohaga on ka riigikontrollil. Riigikontrolli tegewus kannab wäga wormalset laadi. Kontrolli ülesanne on selle järele walwata, et riigiasutuste majandusline asjaajamine seadusepärane ja korralik oleks, et kõigi selle asjaajamise korraldamiseks antud seadusi ja eeskirju täpisealt täidetak. Kui nüüd riigikontroll oma ülesannete teostamise juures leiab, et makswad seadused talle mitte küllalt otstarbekohaseid abinõusid kätte ei anna riigi majandusliku asjaajamise järele walwamiseks, siis on tal küllalt abinõusid mõjuwaldamiseks, et seadustes tarwilikud muudatused ette wõetaks. Kõigeesiteks on tal wõimalus riigikontrolli aasta aruannetega esinemise juures juhtida

tähelpanu selle peale, et nende ja nende seaduste juures ei saa kontroll mitte nii hästi oma ülesannet täita, nagu see tarvilik oleks. Peale selle on tal eriline õigus igal ajal esineda mitmesuguste esitistega, missugusel teel ta jällegi võib tähelpanu juhtida selle peale, et teatawad seadused uuendamist nõuavad. Et riigis head seadused oleksid, selle eest hoolitsemine peab seadusandliku võimu asi olema. Ka sel praktilisel kaalumisel, mida rhs. K. Wirma siin ette tõi, nimelt, et riigikontroll kõige paremini oma eriala tunneb ja seepärast ka kõige paremini oskab sel alal seaduseelnõusid välja töötada, — ka sel kaalumisel ei saa kõneallolewa ettepaneku poolt olla, sest muidu peaksime meie andma seaduste algatusõiguse Tartu ülikooli juriidilise fakulteedi professorite kogule, kes ometi wist küll kõige paremini peaksid meie riigi seadusi ja nende puudusi tundma. Sellelt seisukohalt ei wõi meie mitte välja minna. (Rkl. A. Oinas: See ei ole ju riikline organ.) Kuidas ei ole? Tartu ülikool ja tema professorite nõukogu on tingimata riikline asutus. Kõik need raskused ja wiletsused, mida rhs. A. Oinas riigikontrollisse puutuwate seaduste väljatöötamise asjus kardab, kui tema ettepanek tagasi lükatakse, ja nimelt see kartus, nagu ei saaks neid seadusi tarwilikult arendada ja uuendada, — ei ole minu arwates mitte kaaluwad. Riigikontrolli esitajal on igal ajal õigus seaduste arutamise juures kaasa rääkida ja iga üksiku paragr. kohta parandusi ette panna. Kui ka riigikontrollil mitte wormilikku seaduste algatamisõigust ei ole, siis ei takista see sugugi seda, et Riigikogu wõi riigikontrollile ette panna miski seaduseelnõu jaoks tarwilikka materiaale koguda ja seaduseelnõu ennast välja töötada. Ja riigikontroll wõi esitise läbi ise paluda, et temale niisugune ülesanne antaks, kuid wormilik seaduste algatamisõigus peab ikka ainult Riigikogu enese ja Wabariigi Walitsuse kätte jääma. Kõigil neil põhjustel, mis ma siin ette kandsin, tõmban ma oma ettepanekus sõna „riigikontrollõõril“ maha.

Juhataja O. Strandman: Sõnasooijaid enam kawatsetawa § 38 kohta ei ole. (Rkl. A. Oinas kohalt: Rhs. A. Rei kustutas oma ettepanekust osa maha.) Sõna on komisjoni aruandjal.

Kom. aruandja J. Seljamaa: See paragr. kodukorra komisjonis sarnasel kujul arutamisel ei olnud, kuid kokku wõttes tehtud parandusi, pean ma tähendama, et komisjonil midagi selle wastu ei

ole, kui seaduse algatusõigus mitte ei saaks antud Riigikogu esimehele, Riigikogu Juhatusesele ja wanematekogule. Kui meie seaduse algatusõiguse küsimust käsitame kolme asutuse juures, nimelt riigikontrolli, riigikohtu ja Wabariigi Walitsuse suhtes, siis põhiseaduse põhjal peab otsusele tulema, et kahel esimesel asutusel ei wõiks olla seaduse algatusõigust. Ma pean tähendama, et meie põhiseaduses on seaduse algatusõigust käsitatud ja ainult üks organ ära tähendatud, kellel väljaspool Riigikogu seadusandline algatusõigus on, ja see on nimelt Wabariigi Walitsus. (Põhiseaduse § 60). (Wahelhüüd paremalt poolt: Aga kodanikud, § 25.) See on isesugune küsimus, mis käesolewasse paragrahwisse ei puutu.

Seaduse algatusõiguse küsimus on aset leidnud põhiseaduse § 60 p. 6 all, kus kõneldakse, et Riigikogule esitab seaduseelnõusid Wabariigi Walitsus. Sellest seisukohast välja minnes peaks oletama, et seaduse algatusõigus väljaspool Riigikogu on ainult Wabariigi Walitsusel. Kuid ma pean tähendama, et mul ei ole õigus kodukorra komisjoni nimel ühineda ettepanekutega, et Riigikogu üksikutelt liigetelt, riigikontrollõõrilt, kui ka riigikohtult saaks õigus ära wõetud seaduseelnõudega Riigikogule esineda ja sellepärast palun ma, et need asutused saaks üksikult eraldi hääletatud, kuna ühineda wõi ettepanekuga, et 4 asutusel, nimelt Riigikogu esimehel, Riigikogu Juhatusel, wanematekogul ja asutustel ning eraisikutel, kellele seadusandlisel teel see õigus on antud, seaduseelnõude esitamise õigust ei antaks. Mis aga puutub rhs. A. Rei ettepanekusse seaduse algatusõigust ära wõtta üksikult Riigikogu liikmelt ja seda anda ainult 3 liikmele, siis pean ütleva, et see seisukoht ei wasta kodukorra komisjoni seisukohale. Mina leian, et igal üksikul Riigikogu liikmel peaks õigus olema seaduseelnõudega esineda.

Juhataja O. Strandman: Praegu on jäänud § 38 kaks teksti. Üks on rkl. A. Rei ettepanek ja teine rkl. K. Wirma ettepanek. Need ettepanekud lähewad lahku õieti redaktsiooni poolest asutuste üleslugemises, kellel seadusandmise algatusõigus on. Mina kawatsen kõige pealt ära otsustada hääletamise kaudu, kellele praegu Riigikogu tahab anda seadusandmise algatusõigust. Siis panen kõige pealt kaks paralleel-ettepanekut hääletamisele. Esimene ettepanek on see, et igal Riigikogu liikmel on õigus seaduseelnõuga esineda ja teine

paralleel-ettepanek, et igal Riigikogu liikmel õigus on seaduseelnõudega esineda, kui vähemalt 3 liiget toetajatena seaduseelnõule alla on kirjutanud. Ma palun neid, kes hra K. Wirma ettepaneku poolt on, et igal Riigikogu liikmel on õigus seaduseelnõuga Riigikogule esineda, käed üles tõsta. (Sekretäär loeb hääli.) Palun neid, kes hra A. Rei ettepaneku poolt on, et see õigus on Riigikogu liikmel, kui 3 liiget veel seaduseelnõule alla kirjutanud on, käed üles tõsta. (Sekretäär loeb hääli.) Kuna kumbki ettepanek pole absoluutset enamust saanud, siis tulewad mõlemad ettepanekud uuesti hääletamisele „poolt“ ja „wastu“; esimeseks see ettepanek, mis rohkem hääli on saanud, praegusel juhtumisel hra K. Wirma ettepanek, mis on saanud 41 häält, kuna aga hra A. Rei ettepanek on saanud 14 häält. Palun siis neid, kes hra K. Wirma ettepaneku poolt on, et igal üksikul Riigikogu liikmel algatamisõigus oleks, käed üles tõsta. (Sekretäär loeb hääli.) Poolt on antud 42 häält. Palun neid, kes selle ettepaneku vastu on, käed üles tõsta. (Sekretäär loeb hääli.) Wastu on 12 häält. Palun neid, kes rkl. A. Rei ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu? — Ettepanek on saanud 12 häält poolt ja vastu 41. Sellega on siis hra K. Wirma ettepanek läbi läinud.

Järgmine waidluse all olew küsimus on see, kas on riigikohtul õigus esineda seaduseelnõuga. (Rkl. K. Wirma wõtab oma ettepaneku riigikohtu kohta tagasi). See ettepanek on tagasi wõetud. Järgmine küsimus, mis tuleb ära otsustada, on see, kas on riigikontrolööril õigus esineda seaduseelnõuga. Palun neid, kes selle poolt on, et riigikontrolööril oleks õigus esineda seaduseelnõuga Riigikogule, käed üles tõsta. Kes vastu? Häälteenamusega on see ettepanek tagasi lükatud.

Panen hra K. Wirma ettepaneku, mis nüüd järgmiselt käib: § 38. Igal Riigikogu liikmel, rühmal, komisjonil ja Wabariigi Walitsusel on õigus esineda Riigikogule seaduseelnõudega, — hääletamisele. (Hääletatakse). See ettepanek on ühe hääle wastuseismisel vastu wõetud.

§ 38 juure tuleb veel hra W. Ernits'i lisaettepanek hääletamisele, mis järgmiselt käib: „Seaduseelnõud wõiwad sisaldada eneses rohkem kui ühe ettepaneku ühe asja kohta walikuks Riigikogule“. Palun neid, kes hra W. Ernits'i ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu? Suure

häälteenamusega on hra W. Ernits'i ettepanek tagasi lükatud.

§ 39 redaktsiooni kohta on kaks ettepanekut. Üks neist on järgmine: Igal Riigikogu liikmel, rühmal, komisjonil kui ka wanematekogul, Riigikogu esimehel ja juhatusel, Wabariigi Walitsusel ja tema üksikutel liigetel, riigikohtul, riigikontrolööril ja wastawate eriseaduste põhjal ka teistel asutustel ning ametnikkudel on õigus esineda Riigikogule esitistega.

Ja teine on hra A. Rei redaktsioon: „Õigus Riigikogu poole pöörata esitistega on kõigil Riigikogu liigetel, Riigikogu rühmadel ja komisjonidel, Riigikogu Juhatusel, wanematekogul, Wabariigi Walitsusel, kõigil ministritel, riigikontrolööril ja riigikohtul“.

Peale selle hra J. Tõnisson'i ettepanek, et esineda „esitiste“ asemel „ettepanekutega“.

Rkl. J. Uluotsa (põl.-k.): Ma sain niiviisi aru, et kohtuminister oma seletustes vastu rääkis Wabariigi Walitsuse üksikutele liigetele teatawa õiguse andmise asjus. Wabariigi Walitsuse üksikutelt liigetelt on ära wõetud seaduseelnõu algatusõigus, samuti pole neil õigust esineda Riigikogule esitistega ja ettepanekutega. Kuid üksikutes ministeeriumides wõib asjaolusid olla, mis teatawal korral teatawat esitist Riigikogule nõuawad, ja kui ministeeriumi juhatajal seda õigust ei ole, pöörab ta muidugi Wabariigi Walitsuse poole, mis läbi see veel rohkem töödega koormatud saab ja sellepärast wõib olla, asjale nõuetawat rutulist käiku ei suuda anda. Pealegi raskendab see Wabariigi Walitsuse üleüldist tegewust. Ma leian, et peale nende ettepanekutes ülesloetud asutuste ja isikute, aluseks wõttes wana teksti, juure peaks lisama sõnad: „Wabariigi Walitsuse üksikutele liigetele“. Arwan, et see mitte üksi minu isiklik seisukoht ei ole ja soowitaw oleks, kui Wabariigi Walitsus selles asjas ka oma seisukohta awaldaks.

Juhataja O. Strandman: Selle ettepanekuga ühineb ka hra K. Wirma ja — nähtawasti kõik. Sõna on lõpukokkuvõtteks komisjoni aruandjal.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Ettepanekud parandustes on wälja jäetud, et Riigikogu esimehel õigus oleks esineda Riigikogule esitistega. Juhin selle peale tähelpanu, et Riigikogu esimehe käes seisab Wabariigi Walitsuse moodustamine ja ma ei leia mitte, et sellelt seisukohalt

wälja minnes õigus oleks Riigikogu esimehelt tähendatud õigust ära wõtta; see pole mitte otstarbekohane. Komisjoni seisukohalt toetan endist ettepanekut, et Riigikogu esimehel peab olema õigus Riigikogule esitistega esineda.

Mis puutub rhs. J. Tõnissoni ettepanekusse, sõna „esitise“ asemele wõtta sõna „ettepanek“, siis pean tähendama, et kodukorra komisjoni koosolekul, millest osa wõttis ka redaktsiooni komisjon, ühelmeel otsusele tuldi, et praegusel juhtumisel meil on tarwis uut termini kodukorda paigutada ja lepiti, et see termin „esitis“ peab olema. Kui meie nüüd sõna „ettepanek“ sellegipärast sisse wõtame, siis julgen ma rahwaesitajate tähelepanu selle peale juhtida, et see kokkukõlas ei seisa ka teiste paragrahwidega, milledes on kõneldud ettepanekutest teises mõttes, nõnda et siin sõna „ettepanek“ asjata segadust sünnitaks Riigikogu Juhatusel ja ka asjaajamise korras. Ma ei saa rhs. J. Tõnissoni ettepanekuga mitte ühineda.

Juhataja O. Strandman: Kui Riigikogu sellega nõus on, siis panen üksikud ettepanekud üksikult hääletamisele. Lahkumine on siin rhs. K. Wirma ja rhs. A. Rei ettepanekutes. Hra K. Wirma ettepanek on: esitiste õigust anda Riigikogu esimehele ja wastawate eriseaduste põhjal ka teistele asutustele ja ametnikkudele, kuna hra A. Rei ettepanekus see wälja on jäänud. Panen esimesena hääletamisele rhs. K. Wirma ettepaneku, esitise õigust anda Riigikogu esimehele ja teistele asutustele wastawate eriseaduste põhjal. See ettepanek seisab koos kahest jaost, esitise õigust anda Riigikogu esimehele ja teiseks, esitise õigust anda wastawate eriseaduste põhjal asutustele. Panen ettepaneku esimese jao hääletamisele. Kes on selle ettepaneku poolt, palun käed üles tõsta. Kes wastu? Wastu on 3 häält. Nõnda on see ettepanek wastu wõetud. Panen hääletamisele ettepaneku teise jao. Kes on selle wastuwõtmise poolt, palun käed üles tõsta. Kes wastu? (R. s. J. Tõnisson teeb kohalt mingisuguse märkuse). Ma

ei saa praegu mitte enam parandusi wastu wõtta. Nähtawa enamusega on see ettepanek wastu wõetud. Hääletamist ei soowita.

Siis on lõpuks redaktsiooniline parandus rhs. J. Tõnissoni poolt sõna „esitis“ asemele wõtta sõna „ettepanek“. Leian, et hra J. Tõnissoni ettepanek parandus on komisjoni redaktsioonis, sellepärast panen ta hääletamisele. (Hääletatakse). Nähtawa enamusega on see ettepanek tagasi lükatud.

Meil on siin kaks teine-teisest lahkumewat redaktsiooni, sõnade järjekorras on suur lahkumine. Kas hra A. Rei ehk loobub oma ettepanekust? (Rhs. A. Rei kohalt: Ja). Panen nüüd rkl. K. Wirma ettepaneku, mis üksi järele jäänud, hääletamisele, sest ükski parandus pole wastu wõetud. Kes on § 39 wastuwõtmise poolt komisjoni redaktsioonis palun käed üles tõsta. Kes wastu? — Wastu ei olda. Sellega on § 39 wastu wõetud.

Siis tuleks hääletamisele § 39-a. Tema sisu oleks järgmine: „Seaduseelnõud ja esitised peawad olema kirjalikud“. Sõnasoowijaid selle paragr. kohta ei ole. Panen selle paragr. hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. § 39-a on wastu wõetud.

12. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja määramine.

Ma kuulen ettepanekut koosolekut lõpetada. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Nähtawa enamusega on otsustatud koosolekut lõpetada. Kas tehakse ettepanekuid järgmise koosoleku aja kohta? (Hüüded: Neljapäewal kell 5 p. l.). Kuulen ettepanekut järgmist koosolekut pidada neljapäewal kell 5 p. l. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). On otsustatud järgmist koosolekut määrata neljapäewaks kell 5 p. l. Lõpetan tänase koosoleku.

(Koosolek lõpeb kell 9,55 min.).

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees O. Strandman.

Abiesimees K. Wirma.

Abisekretäär W. Pezold.